

ИСТОРИЯ

КОМАНДВАЙТЕ ИСТОРИЯТА

Евгений Витальевич Килимник

доктор искусствоведения, доцент,

*проректор по научной работе Уральского института бизнеса,
г. Екатеринбург, Россия*

ЗАРОЖДЕНИЕ ЗАМКОВОГО ЗОДЧЕСТВА В ЕВРОПЕ

В современной цивилизации, где время все больше ускоряет темп жизни, встречаются еще романтические места абсолютной стабильности и спокойствия. Старинные замки и крепости представляют собой древнее культурное наследие наших предков. Созданные из монолитного камня лучшими мастерами и архитекторами своего времени, они были призваны защищать, служить островками незыблемости и мощи в океане непрекращающихся распрей и войн. Камень впитал в себя силу и доблесть воинов-защитников. Их боевой дух и поныне витает в воздухе тех романтических мест. По всюду в Европе от испанской Андалузии и до украинского Подолья замки и крепости овеяны старинными легендами и сказаниями, что создает вокруг них атмосферу романтики и приключений.

Крепости, укрепленные церкви, оборонные замки и замки-дворцы. Множество этих великолепных архитектурных шедевров являются немymi свидетелями и носителями истории, философии прошлого, боев и сражений, всей нашей общественной и культурной эволюции.

Сегодня в разнообразных по своему культурно-исторической развитию регионах Европы насчитывается более пяти тысяч таких сохранившихся оборонных строений с «замковой судьбой», большинство из них вместе с окружающими их садами и парками охраняются как памятники архитектуры.

Исторические бури минувших веков, военные сражения мировых и локальных войн и последующие десятилетия забвения не слишком великодушно обошлись с этими благородными творениями человеческого гения. Лишь изменения в сознании произошедшие в последние десятилетия привели к тому, что начались масштабные реконструкции, восстановление в качестве архитектурно-исторических памятников для будущих поколений этих ценных, достойных заботы и охраны крепостей, замков, дворцов и оборонных храмов Европы.

В качестве источников к представленному исследованию автором были использованы материалы, проведенных полевых исследований различных крепостных и замковых комплексов, а также их руин, были задействованы исторические

материалы, в том числе и косвенно касающиеся строительства укрепленных замков (фотографии, рисунки и планы замков). Большинство исследуемых объектов на территории современной Европы были изучены непосредственно с проведением натуральных съемок и необходимых обмеров.

В ходе проводимых изысканий удалось установить, что, несмотря на общепринятые законы архитектуры, невозможно встретить два похожих оборонных замка, за исключением тех шедевров (системы европейских фортов), которые копировали и строили уже по существующим инженерным проектам. В отличие от европейских фортов XVI – XVIII вв. каждый средневековый замковый комплекс обладает собственной архитектурной особенностью, уникальностью форм и своим ландшафтным положением, что придает ему уникальность.

Генезис феодального замкового зодчества Европы во многом базируется на культурно-историческом наследии римских архитектурных традиций. Столетие с великого переселения народов до образования раннефеодального государства Карла Великого наполнено войнами, волнениями и нападениями неприятеля. Арабы, норманны и венгры штурмовали границы, так называемой, христианской западной Европы. Быстрыми и опустошающими были их нападения. Естественно это состояние должно было привести к различным оборонным мероприятиям. Старые римские укрепления были лучшим примером для новых заказчиков строительных работ. Происходит их активное обновление. Античные руины в Тире, Кельне, Риме и других городах были перестроены в отдельные укрепления или городские стены. Во Франции в первую очередь были укреплены монастыри и церкви.

Раннефеодальное государство Карла Великого уже было немислимо без социальной структуры феодализма. Быстрое расширение франкской державы, которая в VI столетии простиралась от Пиренеев до границы Тюрингии, достигала на севере границ Саксонии, на юге – берегов Средиземного моря, на востоке – до реки Инн, вело к быстрому ослаблению центральной королевской власти. Новому землевладельцу были во многом близки деревянные постройки римских крупных землевладельцев – виллы, чем сознательно определялось место жительства новых династий, таких, например, как Меровинги. Именовались эти резиденции «фалу», в основе которых лежит латинский «Palatium». Своей архитектурой они возвращались к концепции дворцового района в Риме – Палатина, который имел четыре главные функциональные части: жилищную, представительную, культовую и хозяйственную. В большинстве своем – это неукрепленные дворцы, часто построенные прямо на остатках римских построек и спроектированные на античных композиционных принципах из отдельных зданий, соединенных колоннадами, к ним же, как необходимое дополнение примыкала дворцовая капелла. Эпоха Каролингов ознаменовалась во многом возвратом к форме жилища римских цезарей. Карл Великий демонстрировал свою приверженность к обновлению Римской империи. Далее развитие такой неукрепленной формы феодального жилища прервалось на склоне VIII столетия нашествием неприятеля. До арабов и мадьяр наиболее опасными были нашествия норманнов (в 845 г. они подвергли осаде Париж).

ПОЛИТИЧЕСКИ КОНФЛИКТОЛОГИЯ

Костин А.А., Юшина Е.А. Урегулирование политических конфликтов (на примере межгосударственных территориальных конфликтов).....	44

ГЛОБАЛИСТИКА

Залесский Б.Л. Беларусь – Таджикистан: на пути к производственной кооперации.....	48
Залесский Б.Л. Беларусь – Западная Африка: цель – повышение уровня взаимодействия.....	50

РЕГИОНАЛНИ ПОЛИТИЧЕСКИ ПРОЦЕСИ

Қабул О.Қ. Конституция – мемлекеттік құқықтың қайнар көзі.....	53
Завьялов А.И. СМИ и информационно-коммуникативное определение терроризма.....	56
Оспанова А.Н., Куланбаева С.М. Заңсыз миграция – қазақстанның ұлттық қауіпсіздігіне төнген қатер.....	61

В 882 г. Карл Лысый строит укрепления на всех важных местах. Приказ его был выполнен с таким усердием, что уже в 864 г. тот же самый государь издал новый эдикт, предписывающий снос всех крепостей, выстроенных без его королевского дозволения. Следовательно, право на все воинские строительство вытекало из обязанности заботиться об охране страны. Поэтому каждый, кто желал построить крепость, был обязан предоставить в нем во время опасности убежище местным жителям на основе так называемого права «Salvenontu». На основании этого жители имели возможность в небезопасные времена уйти в крепость. Иногда в крепость, поставленную вельможей, в случае опасности сбегалось все население округи, а постройка молча признавалась за королевскую. Новые феодальные крепости значительно отличались как от старых франкских и галльских жилищ, так и от неукрепленных дворцов франкских королей. В результате того, что члены дружины перестали вести общее хозяйство со своим господином и были посажены на его земли, крепость потеряла, прежде всего, существовавший объем. Из большого городка, заселенного дружинниками и их родичами, слугами, ремесленниками, в случае надобности – духовенством, это сооружение постепенно становится небольшим, приспособленным к потребностям сеньора, его семьи и важнейших слуг. К нему снаружи примыкало предградье или предзамковая территория, в которую в час опасности убегали по приказу сеньора вассалы.

Старейшим типом феодальной замковой крепости, укрепленной династической резиденции был, так называемый мотт, который существовал почти во всех европейских странах, как первый признак зрелого феодализма. Раньше всего он появился во Франции, где зрелый феодализм существовал уже в X столетии, но был и в IX столетии – там, где существовала угроза вторжения норманнов, вдоль северного и западного побережья Атлантики и вдоль рек, по которым они могли проникать вглубь страны, их нет лишь в Провансе, который свой античный характер сохранял и до этого времени. Основанием мотта была жилая башня – старейший тип укрепленного жилища, который сопровождал человечество с самого начала цивилизации – в Древнем Египте, Вавилонии и культурах Средней Азии.

Башня, сначала деревянная, стояла на холме природном или искусственном и была обнесена высоким валом с палисадом и рвом. Башня на вершине холма была одновременно средством обороны и жилищем хозяина и называлась *dominatio*, *dominionen* отчего возникло французское название *donjon*. Мотт с деревянной башней заменяется в конце X века каменным донжоном, положившим начало строительству каменных феодальных замков, распространившихся по всей территории Европы на всем протяжении Средневековья и начала Возрождения.

От императорского дворца берет свое начало феодальный замок в германских землях с конца XI столетия, где основные жилищные и оборонительные функции заключались в укрепленном дворце, а башня играла чисто наблюдательную роль. В ряде случаев она могла быть и пунктом защиты.

Дальнейшее развитие европейского оборонного зодчества произошло вследствие разногласий между центральной властью (в лице императора) и высшей аристократией. Началась борьба за инвестируемые папством и германскими императорами, причинившая вред всей центральной Европе. Основным

горнилом ожесточенной военной битвы была Саксония с центром в Гарце. Мощные государственные крепости возникли в кратчайшее время для защиты королевских имений, на строительство которых были стянуты тысячи людей (Гарцбург, Лауэнбург, Хазенбург). Министры императора, получив от него власть, командовали этими и многочисленными вновь построенными крепостями германских земель. От этих построек со второй половины XI века активно начинает отпочковываться немецкий феодальный замок, впитавший в себя все богатое фортификационное наследие прошлого, а активно развивавшиеся феодальные отношения и страх перед опустошительными набегами неприятеля этому только способствовал и оказывал существенное влияние.

В результате, германский замок тип, ставший наследником имперского пфальца, представлял собой соединение дворца и народного укрепленного городища, от которого немецкое замковое древо заимствовало систему защитных рвов, валов и обводных стен. Подобный замок тип, представленный укрепленным дворцом с внутренним двором, становится доминирующим в государственных образованиях Священной римской империи. Он сформировался в конце XI столетия, в противовес к «франко-нормандскому» башенно-донжонному типу замка, утвердившегося к концу X века во Франции и чуть позже в XI столетии в Англии, Испании, южной Италии.

Таким образом, начальный период Средневековья представлен зарождением ранних форм будущих феодальных оборонных замковых комплексов. Это период формообразования, когда активно утверждается весь предшествующий накопленный опыт оборонного зодчества и начинают возникать, с учетом внутренних и внешних культурно-исторических условий развития общества, прообразы будущего феодального европейского замка – мотты.

Литература:

1. Килимник Е. В. Дворцово-замковая архитектура Центральной Европы XIV–XVII вв.: монография [текст] / Е. В. Килимник. – Екатеринбург: Рос. гос. проф.- пед. ун-т, 2008. – 163 с.
2. Килимник Е. В. История европейской фортификации. – Екатеринбург: Изд-во УрИБ, 2014. – 207 с.
3. Килимник Е. В. Фортификационное зодчество VII тыс. до н.э.–V век. [Текст] / Е. В. Килимник // Вопр. культурологии. 2008. – № 8. – С. 52-56.
4. Kilimnik E.V. Architectural and Historical Typology of European Feudal Castles of X-XVII Centuries / Kilimnik E.V. // Middle-East Journal of Scientific Research. (Scopus, ISI). – 2013. – 14 (2). – PP. 173-176.

СЪДЪРЖАНИЕ

ИСТОРИЯ

КОМАНДВАЙТЕ ИСТОРИЯТА

Килимник Е.В. Зарождение замкового зодчества в европе	3
Өскембаев Қ.С., Бөдеев Қ.Т., Смағұлов Б.А. Қазақ мерзімді баспасөзінің қалыптасу тарихы	7
Ахатова Г.А. Т.Рыскулов – достойный сын советского востока	11
Нуржумаев М.Т., Смагулова А.М. Қхр-дың әскери модернизация реформаларының жетістіктері	16

ИСТОРИЯ НА НАУКА И ТЕХНИКА

Zakharova O.A., Averyanova O.V. Pi: the history of its calculation	21

ФИЛОСОФИЯ

СОЦИАЛНАТА ФИЛОСОФИЯ

Попов В.В. Темпоральность в системе бытия социального субъекта	24
Попов В.В., Музыка О.А. Интервальность времени: семантические аспекты.....	27
Попов В.В., Музыка О.А., Щеглов Б.С. Интерпретация в контексте системного подхода к социуму	30
Ahmetova L.S. Religious situation in the CIS countries (for example, Russia and Ukraine) as a threat to religious conflicts.....	32

ФИЛОСОФИЯТА НА ВЯРАТА

Velikaya O.V. Formation of ethnic tolerance at a university	37
Қабул О. Қ. Ислам дінінің дамуындағы тарихи әлеуметтік, саяси жағдайлар	39

ПОЛИТИКА

СЪВРЕМЕННИ ИЗБИРАТЕЛНИ ТЕХНОЛОГИИ

Лютко Н.В. Поняття сегментування політичного ринку	42

3. Чанц М. Управление миграционными процессами в Казахстане и вклад Международной Организации по Миграции. Фронтьерские миграции. Сб. научных трудов. – Москва – Уральск, 2002.

4. Каналы перекрыты // Экспресс К. N 208 (15121). 2002. 2 ноября.
5. Мелкооптовая измена государству с великим будущим. Время плюс. Выпуск 9. 2003. 19-26 августа. <http://timeplus.freenet.uz/news/2003/09>.

6. Жихорь Ю. Казахстан: Транзит нелегальных мигрантов. 2002. 17 мая. <http://www.arba.ru/iwpr/1/articles/2002136-2.html>.

7. Миграционная ситуация в Республике Казахстан. Интернет – портал СНГ. 2011. 27 декабря. <http://www.e-cis.info>.

Өскембаев Қанат Сәдуақасұлы

Академик Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ-дың тарих факультетінің доценті, т.ғ.к.

Бөдеев Қанат Түрұмұлы

Академик Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ-дың тарих факультетінің аға оқытушысы

Смағұлов Баян Аманжолұлы

Академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарМУ-дың тарих факультетінің I курс магистранты

ҚАЗАҚ МЕРЗІМДІ БАСПАСӨЗІНІҢ ҚАЛЫПТАСУ ТАРИХЫ

Қоғамда болып жататын оқиғалар бойынша негізгі дерек көздерінің бірі – мерзімді баспасөз. Қай кезеңде болмасын, қоғамда болып жатқан жаңалықтар мен қалыптасқан ахуалды баяндап, адамзатты белгілі бір ортақ ұлттық мүдде жолында қызмет етуге үндейді.

Қазақстанда мерзімді баспасөз XIX ғасырдың 70-80 жылдары пайда болды. Ол қоғамдық-мәдени өмірден маңызды орын алып, үнемі даму жолында болды. Жұртшылыққа журналистика және онан орын алған идеялар өзіне тән саясаттың арена ретінде танылды.

Мерзімді басылымға ең басты белгісі мерзімділігінен ерекшеленетін әртүрлі басылымдар: газеттер, журналдар, белгілі бір уақытта шығып тұратын жинақтар, ғылыми еңбектер және жазбалар жатады. Олардың ішінде мерзімділік принциптеріне сай екі негізгі түрін ерекше айтуға болады. Олар:

1. Газет – жиі шығып тұратын (әдетте күнделікті) мерзімді басылым түрі, оның басты міндеті – болып жатқан оқиғалар ағымы туралы мәліметтер жеткізу және түрлі ақпараттық мазмұнды материалдар жариялау.

2. Журнал – жиілігі аптасына бір реттен аспайтын (әдетте ай сайын шығатын) мерзімді басылым, ол кітап түрінде әр алуан саяси, ғылыми, әдеби материалдармен жарық көреді [1; 195 б.].

Қарастырылып отырған мәселе бойынша кезеңді 1870 – 1917 жыл деп алуды жөн санадық. Алғаш Қазақстандық басылым пайда болған мерзім, яғни патшалық Ресей кезеңі мен 1917 жылғы ақпан-қазан төңкерістері нәтижесінде жүзеге асқан өзгерістер аралығын қамтиды.

Мерзімді басылымдардың дамуы қазақ даласында кезеңге сай өзгеріс болды. Қазақстанның Ресейге қосылу үдерісі аяқталғаннан кейін, әлеуметтік мәселелерді халықпен таныстыру мүмкіндігінің біріне айналды. Ресей мұжықтарын орналастыру үдерісі, патшалық әкімшіліктің отарлау саясатын бір қырынан танытып, қазақ халқы да жер жетіспеушілігі салдарынан отырықшылануға мәжбүр болды. Сонымен қатар, алғашқыда әскери бекініс, сауда орталықтары ретінде пайда болған қалалар мен ертеден қалыптасқан кенттердің мүмкіндіктерін дамыта келіп, баспа ісін дамытты. Әлеуметтік-саяси мәселелердің ушығуы, әлемде болып жатқан

мәдени өзгерістер XIX ғасырдың соңы XX ғасырдың басында қазақ даласындағы мерзімді баспасөздің дамуына ықпал етті.

Деректанушы Қ.А. Есімов «Қазан төңкерісіне дейін Қазақстанда 13 баспасөз басылымдары шықты. Олардың ұзақ уақыт шығып тұрғандары «Түркістан уалаяты» (1870-1882), «Дала уалаяты» (1888-1902) газеттері мен «Айқап» (1911-1915) журналы болды. Қазақ баспасөзінің тарихы осы екі газет пен журналдың шығуынан басталды» [2; 154 б.] дейді.

Ал ұзақ жылдар бойы қазан төңкерісіне дейінгі ұлттық басылымдардың тарихын зерттеуші, олардың мазмұндалған библиографиялық көрсеткішін жасап, мәтіндерін қайта бастыру арқылы бүгінгі оқырманға жеткізуші ғалым Ү.Субханбердина «Революциядан бұрын қазақ тілінде 14 газет, бір журнал шыққан» [3; 124 б.] дейді.

«Түркістан уалаяты газеті» 1870 жылы сәуірдің 28-інде (ескі стиль бойынша) Ташкент қаласында жарық көрген бұл газет, тек қана қазақ тілінде емес, жалпы Ресей қол астындағы барша түркі халықтары тілінде шыққан алғашқы басылым болды [3; 71 б.]. «Түркістан уалаяты» газеті әуел баста «Туркестанские ведомости» газетіне қосымша ретінде шыға бастады. Алғашқыда ол айына төрт рет, оның екі нөмірі өзбек тілінде және екі нөмірі қазақ тілінде шықса, кейін келе орыс тіліндегі газеттен бөлініп шығып, қазақ және өзбек тілдерінде шығарылды [2; 154 б.].

Патша өкіметі тарапынан қазақ тілінде шығарылған келесі және соңғы ресми газет «Дала уалаяты газеті» болды. Ол Омбы қаласында, 1888 жылдың 1 қаңтарынан бастап, 1902 жылдың 12 сәуіріне дейін шығып тұрды. «Дала уалаяты газетінің» дүниеге келуі 1882 жылы құрамына Ақмола, Семей және Жетісу облыстары кірген, Дала генерал-губарнаторлығының құрылуымен байланысты. Өйткені, баспасөз жөніндегі басқарма «Дала уалаяты газетін» жергілікті халықты үкімет бұйрықтарымен таныстырып отыру үшін шығарылып тұруға рұқсат етті [3; 86 б.].

Аталмыш екі газет патша әкімшілігінің Қазақстандағы ресми басылымы болып, өлкедегі халықты орталықтың бұйрықтарымен таныстырып тұруға міндеттеді. Дегенмен, олар XIX ғасырдың соңына қарай қазақ даласында болып өткен сан-алуан қоғамдық құбылыстарды бейнеледі.

XX ғасырдың басында түрлі бағыттағы басылымдар пайда болды. Деректанушы Қ.Атабаев ресми газеттермен қатар ««Айқап», «Қазақ», «Сарыарқа», «Алаш» сияқты ұлттық бағыттағы бейресми басылымдар. «Тіршілік» сияқты таптық позициядағы газет қазақ тілінде жарық көрген» [3; 38 б.] дейді. Ү. Субханбердина жоғарыда аталған газет-журналдардың ретін айта келіп, «Дала» (жылы белгісіз), «Қазақстан» (1911-1913), «Ешпін даласы», «Бірлік туы» (1917), «Сарыарқа» (1917), «Ұран» (1917), «Үш жүз» (1917) «Тіршілік» (1917) [5; 6 б.] мерзімді баспасөздерімен толықтырады.

XIX ғ.соңы мен XX ғ. басындағы басылымдар қатарында 1907 ж. бастап «Ульфат» газетіне қосымша ретінде шыға бастаған «Серке» газеті, 1911 ж. наурыздан – «Қазақстан», 1911-1915 жж. шығып тұрған «Айқап» журналы, 1913-1918 жж. –

Бірегей ақпарат жүйесін нығайтудың негізінде «Беркут-ПМ» іс -шарасы жүзеге асады. Бұл бағдарлама шетелдіктердің шығуын, келуін қадағалаумен қатар қосымша визалық қолдау және виза электрондық келісімі функциясын қадағалайды.

Бұл бағдарлама негізінде ҰҚК сәйкес Бірегей жүйе орнату қызметі арқылы үшінші мемлекеттің азаматтарын және азаматтығы жоқ ТМД елдері территориясына шығушы адамдарды есепке алу жүзеге асады.

2010 жылы Қазақстан Республикасы ПМ-де Миграциялық полиция Комитеті құрылды, ол миграция сферасындағы функцияларды үйлестіруші орган құзыретіне ие болды(заңсыз миграциямен күрес, оралмандарды орналастыру, босқындар мәселесі, тұрғындар құжаты және т.б.).

Заңсыз миграция жолдарын ашу және жабу бағытында жыл сайын көктем-жаз айларында елдің шекара аудандарында қосымша күш жұмылдыра отырып, уақытша штаб жұмысы ұйымдастырылып, шетелдік азаматтарды ішкі істер органдарының базасына тіркеу жүргізіледі. Қажет болған жағдайда жедел-тексеру топтары құралады [7].

2011 жылдың 20-23 қазанында ПМ миграциялық полиция Комитеті Төрағалығы ТМД мүше-мемлекеттер миграциялық органдар басқармасының Кеңесінің 10 – отырысына қатысты. Отырыс барысында Ынтымақтастыққа мүше мемлекеттердің құзырлы органдарының үйлесімді өзара қызметі жөнінде сұрақтар талқыланды. Сонымен қатар миграциялық саясат пен миграция сферасындағы ұлттық заңнамалардың үйлесімділігі қағидаларына тоқталды.

Алдағы уақытта елімізде «екі азаматтықты» болдырмау жөнінде құқықтық механизмдерді қалыптастыру мақсатында, ҚР ПМ сыртқы істер, әділет, еңбек және әлеуметтік қорғау министрліктерінің қатысуымен мекеме аралық жұмыс тобы құрылды.

Осыған орай төлқұжат қауіпсіздігі, азаматтардың , қоғам және мемлекет қауіпсіздігін қамтамасыз ету, азаматтың жеке басын растайтын құжаттардың заңдық деңгейде құқықтық сипатын нығайтуға жағдай туғызылды.

Елімізде 2007-2015 жылдарға арналған Миграциялық саясат Концепциясы жүзеге асып келеді, бұл құжат мигранттардың еңбек және әлеуметтік құқығын қорғайды, иммигранттардың қоғамға тез енуіне және сәтті интеграциялануына қолдау көрсетеді, экономиканың жоғары сатылы жұмыс күшіне сұранысын қадағалайды, еңбек нарығындағы ұсыныс пен сұраныс тендігін қадағалауда қызмет атқарады.

Әдебиет:

- 1.Суворов А. Действия полиции и внешняя миграция в Казахстане // Саясат. – 2003. № 11.
- 2.Сборник конференции «Миграция и ее развитие в России» –М, МГУ, 2010.

тасымалдау салаларының орнықты қызмет етуіне ең ыңғайлы әрі қарапайым болып табылатыны анықтады.

Бүгінгі таңда Қазақстанның оңтүстік шекарасы арқылы бағыт алған заңсыз мигранттар ағымы – мемлекет көзқарасы бойынша тек Қазақстан Республикасына ғана емес Ресей сонымен қатар Еуропаның көптеген елдерінің қызығушылығын тудыратын үлкен проблемалы сұрақты туындатып отыр.

Тек қана 2011 жылдың өзінде миграциялық заңды бұзғаны үшін әкімшілік жауапқа тартылған шетелдіктер саны- 146207, оның-13 мыңы елден қуылды. Елден қуылған заңды бұзушыларға Қазақстан Республикасының шекарасынан өтуге 5 жылға тыйым салынды.

2001 жылы Қазақстан азаматтығына 39,7 мың адам қабылданды, оның ішінде 35,6 мың (немесе 89,7 %) -оралман қоныс аударды.

Қазақстан Республикасының азаматтығына қабылданған қоныс аударушылар Өзбекстаннан (21,3 мың.), Қытайдан (6,0 мың.), Монғолиядан (3,8 мың.), Қырғызстаннан (1,5 мың.) және Ресейден (1,4 мың.).

Қазақстан мен Белоруссия, Ресей, Қырғызстан және Украина арасында орнатылған келісімге сәйкес Қазақстан Республикасының азаматтығын алғандардың жалпы саны – 16,4 мың адам (оның ішінде 13,0 мыңы-оралмандар) [7].

ҰҚКҰ(ОДКБ) мүше мемлекеттер құзырлы органдардың үйлестіру кеңесінің заңсыз миграция мәселесі төңірегіндегі, Сыртқы Істер Министрлігі мен Ұлттық қауіпсіздік Комитетімен бірлескен шешіміне сәйкес, үшінші мемлекеттің азаматының заңсыз миграциясына қарсы және ҰҚКҰ мүше елдер территориясында адам сатумен күреске қарсы екі этаптан тұратын «Жасырын адам-2011» («Нелегал-2011») операциясы жүргізілді.

Операция жүргізу кезеңінде әкімшілік жауапкершілікке 25 мыңнан аса шетелдіктер тартылды. Сот шешімімен 2626 шетелдік азамат елден қуылды. Оның ішінде 2362 адам – ТМД елдерінен. Заңсыз шетелдік еңбек күшін пайдаланғаны үшін әкімшілік жауапқа тартылған жұмыс берушілер саны -624, және іздеуде жүргендердің 87- қолға түсіп 44 -тергеу ісі қозғалды.

Сонымен қатар, алдын – ала сақтандыру шаралары, жедел-ізвестіру және арнайы шаралар жүзеге асты. Қорытынды кезеңде «Мигрант» деп аталатын төрт жедел-сақтандыру іс-шарасы жүргізілді (18-20 наурыз аралығында, 26-29 сәуір аралығында, 25-27 тамызда, 28-3 желтоқсан аралығында).

Бұдан басқа миграциялық заңды бұзуды анықтауға байланысты республикалық 4 жедел-сақтандыру шаралары және 60 аймақтық рейдтік іс-шара жүргізілді [7].

Құқық қорғаушы органдарды тиімді қолданатын Мемлекетаралық ақпарат банкі. Ақпарат айналымы ерекше белсенді түрде Әзірбайжан, Армения, Белоруссия, Өзбекстан, Украина мемлекеттерінің құқық қорғаушы органдарының өкілетті ақпараттық бөлімдерімен жүзеге асып жатады.

Айрықша қолданыстағы және сұраныстағы есепке, мемлекетаралық ізденістегі хабарланған жедел-ақпарат және адамдар есебі болып табылады.

«Қазақ», 1913 ж. қыркүйек-желтоқсандағы – «Ешім даласы» газеттері жатады. Сондықтан да болар: «Жұртқа жол көрсететін, жұртты қайғыртатын, болашақ күнін болжауға тырыстыратын һәм басқа да істерді тексеретін баспасөз, яғни басылып шыққан газеттер, журналдар, мен кітаптар. Білімпаз, жұрттан асып кеткен... жұртқа білімімен қарасатын, олардың білімін жұртқа шашып, таныс қылатын баспасөз» – деп, «Айқап» баспасөз құру, ұлт баспасөзінің алдына қойылатын міндеттері мен жалпы қазақ қоғамы алдындағы маңызы туралы ашық жазады [6; 4 б.].

Жоғарыда аталған басылымдар қатарында «Айқап» журналы мен «Қазақ» газетінің маңызы зор. Қазақ зиялыларының басын қосып, пікір-талас алаңына айналған екі басылым, өзекті мәселелерді көтерді.

XX ғасырдың бас кезінде болған елеулі оқиғалардың – «Айқап» журналының баспадан шығуы. Ол қазақтың тұңғыш қоғамдық-саяси және әдеби журналы болды. «Айқап» өзінің сипаты жөнінен жалпы демократиялық болғанымен, іс жүзінде Шоқанның, Ыбырайдың, Абайдың ағартушылық идеясы негізінде дамып келе жатқан қазақтың қоғамдық ой-пікірінің, әдебиетінің, публицистикасының прогресшілдік және демократиялық дәстүрлерін жалғастырып, ілгері дамытқан журнал болды. Оның редакторы демократ-жазушы Мұхаметжан Сералин (1872-1929) болды. Журнал 1911 жылдың қаңтарынан 1915 жылдың қыркүйек айына дейін Орынбор губерниясының Троицк қаласында ай сайын шығып тұрды [2; 155-156 бб.]. Барлығы 88 саны жарық көрген. «Айқап» журналының дерек көзі ретіндегі ерекшелігі, қазақ даласында дістүрлі рухани жақындыққа негізделген, түземдік-далалық басылымның бір түрі болуында.

Тұңғыш журналдың неліктен «Айқап» атануы туралы М.Сералин: «Біздің қазақтың неше жерде «қап» деп қапы қалған істері көп. «Қап» дегізген қапияда өткен істеріміз көп болған соң журналымыз да өкінішімізге ылайықтап «Айқап» болды» дейді [3; 166 б.]. Қазақ зиялыларының сол уақыттағы мақсаттарының бірі, қазақты көшке ілестіру еді. Мақалалар, өлеңдер арқылы білім алуға, ғылыммен танысуға шақырды. М.Сералиннің журналды «Айқап» атауы да осы себептен.

«Қазақ» газеті 1913-1918 жылдар аралығында шығып, 265 саны жарық көрді. «Қазақты» дүниеге келтірген және оның тұрақты авторларының қатарында Алаш қозғалысының халық таныған жетекшілері Әлихан Бөкейханов, Ахмет Байтұрсынов, Міржақып Дулатов сияқты қайраткерлер болды. Осы азаматтар мен олардың сенімді серіктері «Қазақ» газетін жалпыұлттық басылым дәрежесіне көтерді [7; 26 б.]. Газеттің редакторы болған – Ахмет Байтұрсынов.

Газеттің неліктен басқа емес, Орынбор қаласында шығармақ болғандығын зерттеушілер мынадай факторлармен түсіндіреді: біріншіден, Орынбор шығыс пен батысты жалғастырып тұрған ірі мәдени-сауда орталығы, екіншіден, онда араб графикалы, қазақ тілінде газет шығару қолайлы бірнеше татар баспаханалары бар. Көп ұзамай Орынбор қазақ зиялыларының бас қосатын ордасына айналды.

«Қазақ» газеті өзінің алғашқы адымын, саналы да мақсатты күрес жолын, өзі дүниеге келген уақыты мен қоршаған қоғамдық ортаның ерекшелігін және

ұлтының жағдайын анықтаудан бастады. Газеттің бірінші нөмірінің бірінші жолдары «Заманына қарай адамы» деген сөздермен басталды [3; 191 б.]. Мұның мағынасы заманға сай болу, заманға бейімделу деген мағынада болатын.

Жалпы мерзімді басылымдар, қазақтардың сол уақыт аралығындағы өмірінің барлық салаларынан ақпар береді. Экономикалық-саяси, қоғамдық ахуалдың өзгерістерін баяндайды.

Аталған мерзімді басылымдар, қоғамдық сұранысқа сай пайда болды және сол талаптарға толықтай жауап берді. Жағдайы нашарлаған қазақ қауымының мүддесін қорғап, келешегі үшін алаңдаған зиялылар, күресудің осы жолын тандап алды.

Патша әкімшілігінің бұрмалау саясатын, қазақ ауылдарында қалыптасып жатқан келеңсіз жағдайларды ашық айта бастаған басылымдар заңсыз деп танылып, қуғындала бастады. Патшалық ресейдің орнына келген кеңестер билігі оппозиционер бола аларлық күштерді жою мақсатында Қазақстанда шығып тұрған көптеген басылымдарға шек қойды. Соған қарамастан, қазақ зиялылары 30 жылдардың репрессиясына ұшырағанша еңбек етті.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Атабаев Қ. Қазақстан тарихының деректанулық негіздері. Оқу құралы. – Алматы: Қазақ университеті, 2002. – 302 б.
2. Есімов Қ.А. Қазақстан тарихы деректануы. – Қарағанды, 1999. – 188 бет.
3. Атабаев Қ. Қазақ баспасөзі Қазақстан тарихының дерек көзі (1870-1918). Ғылыми монография. – Алматы: Қазақ университеті, 2000. – 358 бет.
4. Атабаев Қ. Мерзімді басылым – XIX ғасырдың аяғы XX ғасырдың басындағы Қазақстан тарихының дерегі ретінде: Монография. – Алматы: Қазақ университеті, 1998. – 192 бет.
5. Субханбердина Ү. Қазақ баспасөзі тарихынан. // «Айқап». Жинақ. – Алматы, 1995.
6. Бимақанова З.Ш. Қазақ жастары мерзімді баспасөзінің тарихы (XX ғасырдың басы – 1940 жж.). Тарих ғыл. канд. ғылыми дәр. үшін дайындалған дисс. авторефераты. – Алматы, 2010. – 32 бет.
7. Нұрпейісов К. Алаш һәм Алашорда. – Алматы: «Ататек», 1995. – 256 б.

кездесулер ұйымдастыруға, төтенше жағдайлар орын алған жағдайға алдын – ала жоспарлар құру бекітілді.

Қырғыз Республикасы Ұлттық Қауіпсіздік Кеңесінің мәліметінше Қазақстан заңсыз мигранттар ағылымының бірден-бір қақпаларының бірі дегенді пайымдайды. 2004 жылғы мемлекеттің арнайы қызметі арқылы Бангладештің 32 азаматы қолға түсті және олардың бангладештік туристік фирмасының қызметін өз істеріне пайдаланғаны анықталды. Бұл азаматтың әрқайсысы 1,5 мың АҚШ долл-нан 2 мың АҚШ долл көлемінде ақы төлеген. Ұсталған азаматтардың мойындауы нәтижесінде, «бұл фирманың басқа да өкілдіктері Орталық Азияның барлық елдерінде, Ресей астанасында және Еуропаның басқа да мемлекеттерінде жұмыс істейтіні анықталды» [3].

Мұндай қызметтердің механизмі былай жүзеге асады: фирма бірнеше елде ұйымдастырылады және осыған сай адамдар да әр елден тартылады, бірінің міндеті кездесулерді ұйымдастыру болса, екінші біреуіне тұратын орын мен заңсыз мигранттардың мемлекет территориясы төңірегіндегі тасымалдануы жүктеледі. Бұл шиеленіскен байланысқа қатысушылардың барлығы дерлік қауіп-қатердің салымына және деңгейіне сәйкес еңбек ақы алады.

Қазақстанның оңтүстік шекарасына алыс шекаралардан заңсыз мигранттардың байқала бастауынан кейін-ақ олардың республика көлемінде ағылуының тұрақты жүйесі пайда болды. Солардың ішінде көп кездесетін нұсқасы-Қазақстанның визасыз режимдегі немесе рұқсатнаманың жеңілдетілген режимі болған жағдайда, өзге мемлекеттер азаматтарының төлқұжатын пайдалануы. Мұндай әдіс құқыққорғаушы органдардың мәліметінше көбіне Ауғанстан мен Пәкстан елдері азаматтарында кездесіп жатады. ҚР СІМ мәлімдеуінше 2001 жылдың қыркүйек айында, екі күнде Қазақстан территориясына беталған Тәжікстан төлқұжатын иеленген 700 адамның 100-і Ауғанстан азаматы болып шыққан [4, с. 138]. Демек Қазақстан территориясына Оңтүстік және Оңт-Шығыс Азия: Пәкстан, Ауғанстан, Бангладеш және Шри-Ланка елдерінен мигранттар көп ағылады.

Шекара арқылы адам жасырын тасымалымен байланысты іс тек қана халыаралық ғана емес, жергілікті сипатқа да ие. Тіпті аса маңызды емес қазақстан-қырғызстан және қазақстан-өзбекстан заңсыз қиылысқан кейбір аймақтары да заңсыз мигранттардың әсерінен оларды заңды бағытталдыруға әкелді [5].

Ең дәстүрлі ұстаным- «заңсыз мигранттар өтетін жерлердің» өткелдеріне жетекші тағайындау керек немесе автомобильді және теміржол тасымалдарында арнайы қақпан немесе тұзақ құру қажет. Сонымен қатар жетекшілердің алатын пара көлемі 6,5 АҚШ долл бастап 45 АҚШ долл құрайды деген дәйектер бар [6]. Сондықтан Қазақстанға алыс және жақын шет елдерден бағытталған заңсыз мигранттар ағымы өте күшті дегенге саяды.

Мигранттар құрамын зерттеген сапалы қорытынды, ҚР арқылы өтетін жол «сапар шегушілер» үшін географиялық көзқарас жағынан және заңсыз

қолжетімсіз кезінде, әлсіз инфрақұрылым кезеңі мен қалыпты еңбек нарығы әлі қалыптасып үлгермеген уақытта миграциялық ағыммен қақтығысты.

Этноэлеметтік және этноязысы өзгерістің айқын көрінісінің соңғы жылдарын бастан кеше отырып, миграциялық процесс жергілікті тұрғындардың өміріне өзгеріс әкелді, егемен елдердің саясатына әсерін тигізді, ал ең бастысы жарқын болашақ пен тұрақты жағдайдан үміттенген, өзге территорияларға көшіп-қоныштарды сипаттап берді.

Біздің еліміз аймақтағы тұрақтылық пен қауіпсіздікті қамтамасыз етуде беделді қолдаушылардың бірі бола отырып, миграциялық саясат мәселесі төңірегіндегі сұрақтарды шешуші халықаралық ұйымдар мен үкіметтік емес ұйымдардың өзара қатынасы пен ынтымақтастығындағы мүше-мемлекеттердің толық құқықты қатысушысы болды.

Қазақстан өзінің географиялық жағдайының ерекшелігінде, Еуропалық елдерді Орталық Азия елдерімен байланыстырушы, геосаяси орталық рөлін атқарады, сондықтан шетелдік азаматтардың республикамызға ағылуы экономикалық өсім мен ішкі саяси жағдайдың тұрақтылығын сақтап қалуға себеп болатын құбылыс [1, с.16-20].

Қазақ қоғамында қадағаланбаған миграциялық процесстің теріс әсерлері жеткілікті түсіндірілген, дәлірек айтқанда бұл процесс ел экономикасына, этнодемографиясына және криминогендік ахуалдың белең алуына себеп болатыны анық. Дегенмен бір жағынан, қарама-қайшы көзқарас заңсыз миграция қазіргі жаһандық ғаламдағы заңды процесс болып табылатындығымен сипатталады. Осыған орай бұл процесс миграцияның жағымды әлеуетін елдегі экономикалық және демографиялық жағдайды жақсартуға пайдалануға шақырады.

Қазақстанға және Еуропа елдеріне бағытталған заңсыз ағымдардың жаңа тенденциялары, ұйымдасқан түрде және қылмыстық сипатта байқалуда. Бұл істің қалыптасуына құрамында Қазақстан территориясынан қашықта өмір сүретін адамдардан құралған, салаластық қылмыстық ұйымдар қатысуы мүмкін.

Қазақстан ішкі істер органдары мен ТМД елдері құқық қорғаушы органдар арасында келесі негізгі бағыттарды жүзеге асыруға бағытталған келісімдер мен келісімшарттар жарияланды: адам өмірі, денсаулығы мен бостандығына қарсы бағытталған қылмыспен күрес; ұйымдасқан қылмыс және жемқорлық, бандитизм, терроризм және халықаралық қылмыспен күрес; заңсыз қару-жарақ, улы заттар және радиоактивті материалдар тасымалы; заңсыз наркотикалық заттардың айналымымен күрес.

Қазақстан Республикасы ішкі істер органдары мен шекаралас аймақтардың құқық қорғаушы органдарымен ынтымақтастығы екіжақты келісім негізінде жүзеге асады. «Шекаралық ынтымақтастық жөнінде келісімге Қазақстан Республикасы ПМ, Ресей Федерациясы ПМ және Қырғызстан мен Өзбекстан ПМ арасында Келісімге қол қойылды» [2, с.198]. Келісім негізінде: заңсыз миграциямен күресте, ұйымдасқан қылмыс пен қоғамдық құқықтық тәртіпті қорғауды орнатуда қажетті оперативті – ақпаратпен алмасуға, қызметтік

Ахатова Г.А.

ст. преподаватель ТарГУ имени М.Х.Дулати, г.Тараз

Т.РЫСКУЛОВ – ДОСТОЙНЫЙ СЫН СОВЕТСКОГО ВОСТОКА

В ряду талантливых сынов казахского народа особняком стоит фигура Турара Рыскулова – государственного деятеля, историка, экономиста, публициста. Это историческая личность, один из первых основателей будущей политической и экономической независимости среднеазиатских республик и Казахстана. Турар Рыскулов – видный государственный и общественный деятель XX века. Человек разносторонних интересов и трудной судьбы, ученый, историк, экономист, яркий публицист, общественно-педагог, психолог, философ и социолог, культуролог.

Турар Рыскулов родился в 1894г. в семье бедняка-шаруа, с детства испытывал нужду, рано лишился матери и в подростковом возрасте остался без отца, сосланного на каторгу за убийство ненавистного ему волостного правителя С.Учкempiрова. Большую роль в его жизни сыграл дядя, который увез его из родных мест. Но маленького Турара всегда отличало стремление к образованию. Еще до революции он поступает в Ташкентский учительский институт. Несмотря на все препятствия, творимые местными колониальными властями, ему позволили учиться по разрешению Министерства просвещения из Петербурга. В стенах института в г.Ташкенте Т.Рыскулов сблизился с организацией социал-демократов – большевиков. Вместе со своими товарищами Рыскулов создает «Революционный союз киргизской молодежи», члены которого ставили своей задачей борьбу с местным аппаратом Временного правительства. В сентябре 1917 г. Турар Рыскулов вступает в ряды большевистской партии [1]. Надо отметить, что у него рано проснулось обостренное чувство справедливости и ненависть к унижению человеческого достоинства.

После победы коммунистов в Туркестане Рыскулов, уже как грамотный и идейный революционер из числа национальной интеллигенции, приобретает большую известность. Население его знало как прекрасного оратора, просто и доступно умеющего объяснить сложные вещи, происходящие в их жизни. Естественно, с такой хорошей репутацией и способностями при Советской власти его ожидала прекрасная карьера. В январе 1920 г. он был избран председателем ЦИК Туркестана. До этого он проводил крупные мероприятия Советского правительства в регионе. Например, под его руководством работала Центральная комиссия по борьбе с голодом, благодаря чему сотни тысяч наших соотечественников были спасены от голодной смерти. Он выступил ярким борцом с шовинизмом, имевшем место в органах большевистской партии и Советах Туркестана, в то же время принимал активное участие в борьбе с басмачеством и в 1919 г. входил в Чрезвычайную Комиссию. В 30-е годы Рыскулов пишет, что он не случайно при-

мкнул к большевистской партии, и не случайно проводил твердую большевистскую линию – «...это диктовалось моим социальным происхождением и ненавистью к классовым врагам» [3].

В восстании 1916 г. Т. Рыскулов принимает активное участие. Именно в 1916 г. он закалился и созрел как борец за справедливость.

Во времена февральской и октябрьской революций это уже был опытный революционер. В 1917 г. он создает Революционный союз Киргизской (казахской) молодежи [1], члены которого поставили своей задачей борьбу против колониаторской политики местного аппарата Временного правительства и поддерживающих его баев и кулаков. Организация свободного союза революционной молодежи коренного населения в с. Мерке в условиях диктатуры властей Временного буржуазного правительства свидетельствует о его политических и организационных данных.

1917-1920 гг. – Т. Рыскулов формируется как активный сторонник Советской власти: он становится членом РСДРП и интенсивно работает в гуще казахских масс, руководит работой Советов, проводит Первый уездный съезд казахских депутатов, на IV Чрезвычайном съезде Советов Туркестанской республики избирается в состав ЦИКА. В 1918 году он назначен комиссаром здравоохранения Туркестанской Республики, в ноябре – председателем чрезвычайной комиссии по борьбе с голодом в Туркестанской АССР. В 1919 г. (март) Т. Рыскулов избирается председателем и членом Мусульманского бюро Коммунистической партии Туркестана.

В январе 1920 года Турар Рыскулов избран председателем ТуркЦИКа – Центрального исполнительного комитета Туркестанской Советской Республики. Таким образом, в течение первых трех лет новой власти, начав с Аулие-Атинского уезда, он сделал стремительную карьеру, став главой Советского Туркестана, объединившего в то время нынешние государства Средней Азии и южные области Казахстана. Шел Рыскулову тогда 26-й год. [5]

В это время появились варианты будущего развития Туркестанского края. Представители национальной демократической интеллигенции, например, Мустафа Чокаев, предлагали создать Тюркскую державу, куда бы вошли все тюркские этносы, населявшие постимперскую Россию. Эти идеи стали именоваться «пантюркскими» и жестоко преследовались Советской властью.

В Директиве ЦК ВКП (б) от 8 марта 1920 г. Туркестану давался такой же небольшой масштаб свобод, которые имели другие автономные республики РСФСР.

Казахское население Семиреченской и Сырдарьинской областей, тяготевшее к Казахстану, выступало за раздел Туркестанского края на самостоятельные национальные автономные республики, с возможностью присоединения к Казахской Автономной республике.

Турар Рыскулов предложил свой проект создания Тюркской Советской республики. В частности, он писал, что Туркестан является страной тюркских

Литература

1. Manuel Castells, *The Power of Identity* (2nd edition) Malden, MA: Blackwell, 2004.
2. Stephen R. Corman, Angela Trethewey, and H.L. Goodall, Jr. (Eds) *Weapons of Mass Persuasion: Strategic Communication To Combat Violent Extremism*. New York: Peter Lang, 2008.
3. Грачев С., Зорин В. Проблемные аспекты при формировании антитеррористического мировоззрения в студенческой среде // Вестник Российской нации. 2014.- № 3 (35).
4. Балуюев Д.Г. Политическая роль социальных медиа как поле научного исследования // Образовательные технологии и общество, 2013, Т.16, №2.
5. Susan Sontag. *First Reactions*// *New Yorker*, September 24, 2001.
6. Bethami A. Dobkin. *Tales of Terror: Television News and the Construction of the Terrorist Threat*. Westport, CT: Praeger, 1992.
7. Joseph S. Truman. *Communicating Terror: The Rhetorical Dimensions of Terrorism* (2nd edition). Los Angeles: Sage, 2010.
8. Brigitte L. Nacos, *Mass-Mediated Terrorism* (2nd edition). Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
9. Michael Getler. *The Language of Terrorism*// *Washington Post* September 21, 2003.
10. Michael Getler. *The Language of Terrorism*// *Washington Post* September 21, 2003.

Оспанова А.Н., Куланбаева С.М.

Казахстан, Астана

Евразийский университет им.Л.Н.Гумилева

ЗАҢСЫЗ МИГРАЦИЯ – ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҰЛТТЫҚ ҚАУІПСІЗДІГІНЕ ТӨНГЕН ҚАТЕР

Қазіргі таңда ел ішінде және аймақ аралық көптеген қайшылықтар туындатып отырған мәселе заңсыз миграция. Бұл процесс біздің елімізде саяси және әлеуметтік мәселеде кері әсерін тигізіп отыр.

Заңсыз миграцияға байланысты шиеленісті жағдай 2005ж Францияда болған жанжалмен айқын суреттеледі. Көптеген елдер тәжірибесіне сәйкес (1998ж Индонезияда антииммигранттық қайшылықтардан пайда болған Сухарто режимінің құлауы) осындай әлеуметтік қайшылықтар мемлекеттік билікке және халық қауіпсіздігіне әсер ететініне куә болды.

Кеңес Одағының құлауы жаңа тәуелсіз және егемен мемлекеттердің пайда болуына ықпал етті. Бұл мемлекеттердің пайда болуы посткеңестік кеңістік территориясындағы миграциялық ахуалды түбегейлі өзгертіп жіберді. Қазақстан және бұрынғы КСРО құрамындағы басқа да елдер қажетті ақпарат көздерінің

Когда мы используем эти штампы, мы должны это делать так, чтобы это не казалось предвзятым. Например, мы не должны решать спор относительно того, является ли ХАМАС террористической организацией, или политической организацией, оправдывающей насилие, или чем-то еще, путем навешивания на ХАМАС ярлыков. Вместо этого мы должны давать читателям факты и, возможно, мнения конфликтующих сторон о том, что лучше всего характеризует эту организацию [10, с. 2].

Слова имеют значение. Если называть кого-то «террористом» или «убийцей» вместо того, чтобы использовать такие слова, как «боец сопротивления» или «мученик», то со временем это значительно изменит общественное восприятие отдельных личностей или действий. Сюда же относится и необходимость избегать использования стереотипов.

Семантику может формировать политика, а от новостных агентств ждут вдумчивого выбора из описательных терминов, как если они должны описывать события без спекуляции, или какой либо другой предвзятости. Популярное использование часто является подражанием средствам массовой информации, и, таким образом, среда, в которой происходит суждение о террористических актах, формируется в какой-то степени борьбой между словами.

Наиболее массовые новостные организации используют стандарты, в соответствии с которыми запрещены графические изображения террористических актов, но виновники таких атак могут распространять эти изображения через Интернет и другие новые средства массовой информации для аудитории, которая будет более узкой, но считается более ценной, как, например, потенциальные новые члены их организаций. Террористические группы также знают, что видеоролики в YouTube или на других сетевых ресурсах могут получать широкую аудиторию вне зависимости от того, сколько внимания ему уделяется со стороны традиционных средств информации. Видеоролики, на которых террористы казнят похищенных жертв, иногда имеют в сети по несколько миллионов просмотров. В общем и целом, донести слова и изображения до различных аудиторий намного проще в нашу эпоху снижения количества цензоров значимой информации.

Сегодня новостные агентства противостоят международному обществу, которое теперь более аморфно, чем в прошлом. Сегодняшние «враги» (по определению Западных правительств и СМИ) такие, как Аль-Каида, часто не имеют родины, которую можно было бы найти на карте, не имеют места дислокации, которое можно было бы атаковать вооруженными силами, и которое бы общество могло демонизировать. Не существует нацистской Германии, или Советского Союза в эру, когда «виртуальные государства» могут заявлять о своем существовании, полагаясь на технологию, а не на традиционные границы. Все это одинаково дезориентирует творцов политики, журналистов и потребителей новостей. Крайне тяжело планировать политику или подготавливать новости, не имея возможности опереться на традиционные инструменты, как карты или правительства в мировом масштабе.

народностей, и предлагал Туркестанскую республику считать национальной Советской республикой, где самоопределяющимся коренным народом считается тюркский народ [3].

Проект Рыскулова в целом соответствовал предложенной Центральным Комитетом партии модели национально-территориальной автономии в составе Российской Федерации, в то же время в ней были свои особенности. В первом пункте Проекта, в частности, говорилось о том, что Туркестан, состоящий из пяти областей, следует считать страной Тюркских народностей – казахов, узбеков, туркмен и т.д., включая и этнос нетюркского происхождения – таджиков, а остальное население представлять пришлым. Во втором пункте Проекта предлагалось: «Туркестанскую республику считать национальной Советской республикой, где самоопределяющимся коренным народом считается тюркский народ». Т.Рыскулов предлагал переименовать Туркестанскую АССР в Тюркскую Советскую республику, а Компартию Туркестана, соответственно, – в Компартию тюркских народов. По мнению Рыскулова, такое название республики и партии точнее отразит национальный состав населения Туркестана [1].

Предложенный Т.Рыскуловым и его соратниками проект демонстрировал желание представителей национальной демократической интеллигенции поднять статус своего края, расширить полномочия правительства будущей автономии и, что немаловажно, обязать органы Советской власти считаться с интересами коренных жителей. Именно поэтому коренные народы – тюрки – официально признавались в Проекте государственно-образующим этносом.

Данный проект был вынесен на обсуждение V Конференции Компартии Туркестана в январе 1920 г. Первоначально конференция одобрила «рыскуловский» проект. Однако позже, 22 февраля 1920 г., на повторном обсуждении, этот проект Туркомиссией был отклонен. После возвращения из Москвы Т.Рыскулов и его соратники по работе в Мусульманском бюро Компартии Туркестана подали в отставку. 18 июля 1920 г. на заседании Крайкома партии Туркестана Рыскулов сложил с себя обязанности члена Крайкома и Председателя Туркестанского ЦИКа [1].

Эти и другие теоретические и политические разногласия Рыскулова, его отдельные ошибки в практической работе стали основной причиной противостояния его с руководителями Туркомиссии – полномочного органа Центра в Туркестане (Ш.Элиава и Я.Рудзутак). Рыскулов был отозван в Москву. 24 августа 1920 года назначен вторым заместителем народного комиссара по делам национальностей РСФСР. Наркомом был И.В.Сталин, его первым заместителем – Н.Н.Нариманов.

Талант Т. Рыскулова был по достоинству оценен его современниками. М.В. Фрунзе в докладной записке на имя Ленина писал: «Среди местных кадров выделяются двое – Рыскулов и Ходжаев, за которыми идут массы. Но первый обладает не только умом, но и недюжинным характером. [5]

На XII съезде РКП(б), Т.Рыскулов был избран кандидатом в члены Центрального Комитета партии. Впервые в истории: Т.Рыскулов коммунист среднеазиатской окраины России был избран в руководство РКП(б). [4].

В период крупномасштабных строек большое значение имела транспортная связь строящихся промышленных регионов Казахстана между собой и с предприятиями России. В этих целях стало осуществляться строительство железнодорожных линий. Турар Рыскулов, в тот период, являясь заместителем председателя Совнаркома РСФСР, возглавил Комитет содействия Турксибу.

В.М.Устинов пишет: «По существу Турксиб является своеобразным памятником казаху Рыскулову, претворившему в жизнь идеи русских ученых о строительстве дороги» [2].

Как отмечал Т.Рыскулов, железнодорожная магистраль, соединяя Сибирь со Средней Азией, обеспечит снабжение Средней Азии дешевым хлебом из Сибири, Казахстана и Киргизии, и тем самым благоприятно повлияет на развитие хлопководства в Средней Азии. Одновременно с этим дорога откроет большие перспективы для развития хозяйства районов, тяготеющих к ней, расширяя за их счет сырьевую базу нашей промышленности, создавая нормальное экономическое взаимодействие между этими районами, соединяемыми железной дорогой [1].

Безусловно, экономические расчеты Турара Рыскулова были верны. После окончания строительства железной дороги в 1930 г. экономическое развитие Казахстана и республик Средней Азии получило мощный импульс. Однако Сибирская железнодорожная магистраль усилила, прежде всего, сырьевое значение республик Средней Азии и Казахстана для российской промышленности.

Рыскулов был патриотом своего народа, искренне желал ему добра, изнутри знал его проблемы и чаяния. Уже в годы Советской власти, находясь на высоких должностях в большевистской партии и правительстве, он, несмотря на угрозу собственной карьере и личной безопасности, неоднократно выступал в защиту интересов коренного населения с трибун съездов и конференций.

Особо следует отметить гражданское мужество Турара Рыскулова, который, будучи заместителем председателя СНК РСФСР, в письмах и докладных записках старался обратить внимание Центрального партийного руководства и Сталина на трагедию, разыгравшуюся в Казахстане в период коллективизации. Такие доклады заставили большевистское руководство принять экстренные меры по ликвидации последствий голода в Казахстане.

В 1924 г. Т.Рыскулов направлен на работу в Монголию представителем Коминтерна. Он внес большой вклад в экономическое преобразование республик Центральной Азии, Российской Федерации и Монголии. Т.Рыскулов предложил назвать столицу Монголии Улан-Батор («Красный Богатырь»). По его инициативе в Казахстане была построена Туркестанско-Сибирская железная дорога, возникли мощные индустриальные центры – угледобывающие и металлургические комплексы Караганды, цветная металлургия Восточного и Южного Казахстана, нефтегазовая промышленность Западного Казахстана.

«Нью-Йорк Таймс» не имеет официальной политики в отношении использования терминов «терроризм» и «террорист», но редактор общественных новостей газеты Кларк Хойт занялся этим вопросом после атак в Мумбае в конце 2008 г. «Нью-Йорк Таймс» называла людей, совершивших атаки, «боевиками», «вооруженными людьми» и «нападавшими», но не «террористами». Нападения в Мумбаи, писал Хойт, поставили перед редакторами Таймс уже знакомую семантическую проблему: как называть людей, которые преследуют политические, религиозные, территориальные, или неопределенные цели через насилие по отношению к мирному населению. Многие читатели хотят, чтобы газеты даже на новостных страницах выражали свой праведный гнев – или свои политические взгляды – используя слово «террорист» во всех его негативных коннотациях. То, как вы называете кого-то, имеет значение. Если он террорист – он враг всех цивилизованных людей, и с его мотивами не обязательно считаться. В отделе новостей и иностранных бюро, особенно в Иерусалиме, происходила серьезная переоценка терминологии терроризма. Редакторы и репортеры задались вопросом: газета всячески изворачивается во избежание выглядеть предвзятой, или рискует показаться бессердечной к ужасающим фактам? Они бились над такими вопросами, как: почему ответственных за атаки 11 сентября называют террористами, а убийц маленькой девочки в ее кровати в еврейском поселении – нет. И если использование слова «террорист» интерпретируется как политическое действие, то его неиспользование тоже должно являться политическим.

Хойт заметил, что бывший руководитель бюро газеты в Иерусалиме Джеймс Беннет выпустил служебную записку об ограничении терминов, относящихся к террору. Беннет написал, что первоначально он избегал слова «терроризм» вообще и считал более полезным описывать атаки в наиболее реалистичных деталях таким образом, чтобы читатели могли сами навесить собственные ярлыки. Но он неожиданно понял, что полный отказ от использования слова «был настолько нравственно нейтральным, что стал несколько нездоровым. Сам факт подрыва студентов в столовой университета, или семей, собравшихся в кафе-мороженое, уже кричит о том, чтобы его называли тем, чем он является» – писал он.

Подчеркивая разницу во мнениях внутри самой газеты, Хойт писал: Я не думаю, что можно написать набор жестких и строгих правил для слов, начинающих с буквы «т», и я думаю, что в Таймс относятся к ним осмотрительно, и может быть они более консервативны в их использовании, чем я. Мой собственный общий принцип: Если это выглядит как намерение посеять ужас и потрясти сознание – неважно, самолеты ли это, врезающиеся во Всемирный Торговый Центр, боевики стреляющие в Мумбаи, или политический убийца в спальне маленькой девочки, я бы называл это терроризмом, осуществляемым террористами [9, с. 1].

Вашингтон Пост разработал инструкции, которые помимо прочего указывают следующее: «Терроризм» и «террорист» могут быть полезными словами, но это штампы. Как и все штампы они не содержат никакой особой информации.

Несмотря на важность этого более широкого политического контекста, «картинки», построенные по принципу «чем проще, тем лучше» часто приводят к краткосрочной ответной реакции на терроризм. Вифамия Добкин заметила, что телевизионные новости, в частности, «помогают политическому процессу, который полагается на общественные представления о законности и руководстве к действию» [6, с. 52]. В случае с 11-м сентября, изображения Мирового Торгового Центра были настолько яркими и ошеломляющими, что они доминировали в восприятии общества и подавляли любое инстинктивное желание узнать, из-за чего это произошло. Было мало сопротивления со стороны информационных агентств, которые, казалось, сосредоточились на усилении эмоциональности момента, а не на выполнении реальной журналистской работы, в которой скептицизм не должен утонуть в волнах «ура-патриотизма».

Такая журналистские отклонения могут создать практически симбиотические отношения между террористами и службами новостей. Сенсационное насилие гарантирует широкое освещение в новостях, и, как заметил Джозеф Тьюмен, «стремление к максимальной огласке создает тенденцию в террористическом насилие атаковать такие цели и использовать такие символические действия, которые создают хорошую картинку для новостного телевидения». Тьюмен говорит: «Хотя террористам может казаться, что они манипулируют средствами массовой информации, выбирая такие цели и используя сенсационное насилие для обеспечения освещения в новостях, на самом деле все как раз наоборот. В мире, насыщенном средствами массовой информации, новостные истории уже освещают такое огромное количество событий, связанных с насилием, смертью и трагедиями, что гарантия освещения террористического акта в СМИ требует визуально захватывающего, драматичного и, следовательно, шокирующего насилия во все больших и больших масштабах; как это ни печально, это также означает, что с каждым новым террористическим актом планка драматичности и степени ужаса поднимается» [7, с. 196].

Следовательно, новостные агентства играют главную роль в определении того, что такое «терроризм», а что – простое «преступление». Террористические организации, как, например, Аль-Каида, полностью осознают механизм этого процесса и планируют свои акты соответственно. Бриджит Нейкос отметила, что «большинство террористов оценивают последствия своих актов, вероятность привлечения внимания СМИ, и, что наиболее важно, возможность войти через средства массовой информации в «треугольник политического общения» [8, с. 15], состоящий из СМИ, общества и правительства. Другими словами, террористы могут использовать средства массовой информации, чтобы включиться в дискурс гражданского общества. В этой связи значительный интерес представляют внутренние нормы ведущих средств массовой информации, касающиеся вопросов освещения терроризма.

Т. Рыскулов активно содействовал развитию образования и науки. Так, при его содействии открылись институты: в 1928 г. Казахский государственный университет, ветеринарный институт, пединституты в Ташкенте, Бишкеке, Туркестанский университет.

Т. Рыскулов прожил сложную, полную невзгод и лишений, но и яркую жизнь. Были у него взлеты и падения, но он всегда оставался самим собой, был верен поставленной еще в юности цели – служению своему народу.

Исследователь его политической биографии, известный российский ученый В.М. Устинов пишет: «Рыскулов был настоящим революционером высокой квалификации. Это не хлипкий, не резонирующий интеллигент, а человек действия, у которого полная гармония слова и дела. Он и теоретик-ученый, и практик-прагматик: у него – все данные, чтобы быть политическим руководителем, руководить движением народных масс» [2].

Страшными были сталинские репрессии, прокатившиеся в тридцатые – пятидесятые годы двадцатого века по всему СССР, в том числе и по Казахстану. В первой половине XX в. на казахской земле развернулась чудовищная трагедия. Советская власть, казалось бы, призванная установить мир, справедливость и равенство, добро и свет, принесла народу огромные страдания. Тоталитарный режим искалечил судьбы миллионов людей. Трагедия состояла в том, что многие из уничтоженных репрессиями или пострадавших от них участвовали в борьбе против царизма, были лидерами национально-освободительных движений, боролись за Советскую власть, принимали активное участие в строительстве нового социалистического общества. Политическим репрессиям подверглись представители казахской интеллигенции: Турар Рыскулов, Алихан Букейханов, Ахмет Байтурсунов, Мыржақып Дулатов, Мухамеджан Тынышпаев, Санжар Асфендияров, Сакен Сейфуллин, и другие. Репрессивная политика коснулась и членов их семей.

В период массовых сталинских репрессий Турар Рыскулов был объявлен врагом народа и расстрелян 10 февраля 1938 года. В 1956 г. реабилитирован посмертно.

Литература

- 1 Ryskulov T.R. Selected works. – Alma-Ata: Kazakhstan, 1984 – 259 p.
2. Ustinov V.M. Turar Ryskulov: Outline of political biography. – Almaty: azakhstan, 1996 – 462 p.
3. Ossipov V.P. Looking into the 20es-30es (From the history of political development of Communistic Party in Kazakhstan). – Alma-Ata: Kazakhstan, 1991 – 187 p.
- 4 Abylkhozhin Zh.B., Kozybayev M.K., Tatimov M.B. New facts about collectivization in Kazakhstan // History of Kazakhstan: white spots / comp. by Zh.B.Abylkhozhin. – Alma-Ata: Kazakhstan, 1991. – 348 p.
5. <http://biografia.kz/famous/999#ixzz3JuQJYuer>
6. Исторический архив. – 1958. – N3. – С. 9.

Нуржумаев М.Т., Смагулова А.М.

Центрально-азиатский технико-экономический колледж,
преподаватель Алматы г., Қазақстан

Педагогический университет Центрального Китая, магистрант
Ухань г., КНР

ҚХР-ДЫҢ ӘСКЕРИ МОДЕРНИЗАЦИЯ РЕФОРМАЛАРЫНЫҢ ЖЕТІСТІКТЕРІ

Аннотация: Мақалада Қытай Халық Республикасының әскери стратегиясының бірнеше кезеңдерден өту жолдары мен қытай әскерінің модернизациялану жүйесі қарастырылады. Сонымен қатар модернизация жетістіктері мен ұстанған стратегиялары арқылы көздеген мақсаттарына қол жеткізу мүмкіндіктері талданады.

Түйін сөздер: әскер, модернизация, стратегия, концепция, Цзянь Цзэминь.

Елдің әскери қорғау жүйесін бағалау – қиын жұмыстардың бірі болып табылады, оның құрамында көптеген компоненттердің сараптамалары жинақталған. Біріншіден, қазіргі уақытта деструктивтік күштің болмауы бағаланады, яғни, қорғаныс жүйесінің өмірлік маңызы бар басты объектілерінің қызығушылығына қауіп төнуі.

Екіншіден, қорғаныс субъектілеріне байланысты әскери қауіптерден сақтану жүйесі. Бір жағынан шын мәнінде төнген қауіпті болжау және олардың алдын-алу жұмыстарын іске асыру маңызды іс болып табылады. Ал екінші жағынан – қауіптің төнуін ең бастапқы кезеңінде болжау және оны қатерлі жағдайға дейін әкелуін болдырмау.

Үшіншіден, жалпы қарулы күштің жағдайы бағаланады. Яғни, олардың шын мәнінде әскери қауіп төндіру мүмкіндігін жою, басқаша айтқанда төтеп беруі.

Әскери стратегияны өзгерту туралы 1990 жылдардағы Әскери кеңестің ОҚ ҚКП төрағасы Дэн Сяопиннің Қытай қарулы күштері модернизациясының әскери доктринасы Мао Цзэдуннің «Ұлттық соғыс» концепциясына негізделген. Бұл концепцияның көздегені, үздіксіз әскердің іс-әрекеті міндетті түрде партизандық соғыспен толықтырылуы қажет. Осыдан, Қытайдың барлық халқы әскери дайындықтан өтіп, мобилизацияға дайын болуы тиіс. ҚХР-дің әрбір азаматы сарбаз ретінде, ал бүкіл ел бірлескен әскер лагері болып қарастырылады.

Мао Цзэдунның ойынша, «Ұлттық соғысты» еңгізудің ең бір әсерлі әдістерінің бірі қарсыластарының жаулап алған территорияларында кең партизандық қозғалыс жүргізу, тіпті ҚХАӘ жеңіліс тапса да, ол «қарсыласты елдің ішкі түпкіріне алдап әкелу» атты стратегиялық принципін ұсынды. Бұдан былай біртіндеп олардың әскерін бөлу, қоршауға алу, көзін жою немесе күшті партизандық төтеп беруді ұйымдастыруды қарастырды.

Наиболее известные (что, вероятно, значит и наиболее успешные) террористические группировки работают с информационной моделью, вышедшей далеко за рамки простого донесения сообщения до пассивной аудитории. Напротив, используемая террористическими организациями современная информационная модель нацелена на аудиторию, ориентирована на смысл, зависима от культуры и всегда включается в непрерывную нить повествования, являющейся частью социо-политического контекста, в котором эти самые организации действуют [2, с. 6].

Невозможно переоценить роль в этой модели общественных институтов, осуществляющих коммуникативную функцию и определяющих общественную повестку дня. К таким институтам относятся информационные агентства, которые имеют значительное влияние на общественное мнение о том, какое поведение в политике, конфликте и в подобных вопросах является приемлемым, а какое неприемлемым. Использование службами новостей упрощенных формулировок в отношении терроризма может вводить общественность в заблуждение [3, с. 117-124].

Само понятие «независимая пресса» уже является упрощением. Каждая информационная служба нуждается в финансовой поддержке из частных или государственных источников, и, таким образом, не может игнорировать интересы этих источников. К тому же, даже в странах, где правительство не может формально контролировать новостные агентства, политики находят способы манипулирования подачей новостной информации. Руководители новостных агентств, как и политики, читают социологические исследования и часто идут на поводу у общественного мнения, а не стараются самостоятельно определить новые направления общественного развития. В последнее время немаловажным фактором стало и развитие социальных медиа [4, с. 604-616], которые становятся неотъемлемой частью информационной модели терроризма.

Тенденция конформизма стала очевидной при анализе террористических атак, например, произошедших в США в 2001 г. Большинство американских средств массовой информации рефлекторно отреагировали, требуя справедливого отмщения, а не задалась вопросами, почему произошли атаки, и каким образом на ситуацию повлияла политика США. Среди редких голосов был голос Сьюзен Зонтаг, которая сразу после терактов написала в «Нью-Йоркер», что те, кто «имел разрешение на освещение события, включились в компанию по инфантилизации общества. Где признание того факта, что это было не «трусливое» нападение на «цивилизацию», или «свободу», или «человечество» или «свободный мир», а нападение на самопровозглашенную мировую сверхдержаву, ставшее следствием союзов и действий США?» [5, с. 42] Смысл статьи Зонтаг не особенно глубок, но он примечателен тем, что он был очень необычен для Америки после 11-го сентября. Он совершенно выбивался из большинства медийных голосов в США и большей части остального мира. Она подчеркнула тот факт, что террористический акт имеет отношение не только к организаторам и жертвам в отрыве от всего остального, а скорее отражает сложные геополитические проблемы, создающие подходящий для таких нападений контекст.

Завьялов Андрей Иванович,

аспирант Научно-исследовательского центра изучения проблем национальной и международной безопасности Института международных отношений и мировой истории (ИМОМИ) Нижегородского государственного университета им. Н.И. Лобачевского.

СМИ И ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАТИВНОЕ ОПРЕДЕЛЕНИЕ ТЕРРОРИЗМА

Аннотация: в статье рассматривается информационная модель терроризма и её отношение с новостными агентствами. Исследуется вопрос – почему главную роль в определении что такое «терроризм», а что «простое преступление» играют СМИ?

Ключевые слова: террор, терроризм, информационная политика, новостные агентства.

Исходя из нашего понимания терроризма как комбинации стратегий и жесткой тактики, при которой жертвы (т.е. обычные граждане) являются частью более широкой цели (например, правительство), простое убийство людей, или разрушение какого-либо объекта, не отвечает целям террористов. Для воздействия терроризма используется простая модель концентрических окружностей. В центре стоит ущерб – жертвы, физическое разрушение, вызванные самим террористическим актом. Это, естественно, важно; было бы неправильно умалять важность человеческих жертв и в меньшей степени материальных убытков. Но если не использовалось оружие массового уничтожения, ущерб может касаться и ограничиваться лишь теми людьми, которые отдали свои жизни и потеряли имущество и тех, кто напрямую с ними связан, как то члены семей и владельцы имущества. Если террористы не преследовали цель убить конкретных людей, или разрушить конкретный физический объект, успех террористического акта по существу будет очень ограниченным.

В своей оценке Аль-Каиды и других террористических организаций, Мануэль Кастельс, социолог, специализирующийся на средствах информации, отметил, что такие группы полагаются в своих действиях на две основные тактики: террор и информационную политику. В отношении второго он написал: «В конечном счете, акт нацелен на человеческие умы, на трансформацию сознания. Средства массовой информации, как местные, так и мировые, являются средством коммуникации, посредством которого формируется общественное сознание. Следовательно, акт должен быть ориентирован на средства информации, он должен быть зрелищным, давать хорошую картинку, чтобы весь мир мог его увидеть: как голливудский фильм, потому что именно на это натренировано человеческое сознание в наше время» [1, с. 139].

Осыдан Мао Цзэдуннің екінші негізгі принципі шығады, яғни әскери әрекеттерде әскери күштерді көптеп қолдану. Қытай Мемлекеті сол жылдары қыруар көп әскерін асырау, үнемі әскери дайындықта болуын және халықты одан әрі қаруландыруға бағытталды. Басқаша айтқанда, Қытай әскерінен санмен соғысу талап етілді.

Мао Цзэдун концепциясының үшінші ерекшелігі – Қытайға қарсы соғыстың болған жағдайында да, оның геополитикалық қарсыластарына қарсы ядролық қаруға ие болуы мәселесіне ерекше көңіл бөлінді. Мао Цзэдуннің ойынша, атом және сутегі бомбаларын, спутниктер мен баллистикалық континентаралық ракеталар мейлінше меңгерілсе, Қытай үшін қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселесі шешіледі. Осыдан біз, біріншіден қарулы күштерді модернизациялауды елемейін және шын мәнісінде репрессиялық аппараттың құрылымды элементке айналдырғанын байқаймыз. Мао Цзэдун негізінде ядролық қауіп пен күдікті мақсаттарға миллиондаған ақша жұмсаудан қашқақтайтын.

Ең соңғы, Мао Цзэдун стратегиясының төртінші ерекшелігі екі постулаттар негізінде болды: «Винтовка билік тудырады» және «Партия винтовканы басқарады; винтовка партияны басқаруы мүмкін емес». Бұл стратегемалар бүгінгі күнге дейін қолданыста.

Жалпы әскери доктрина дегеніміз – мемлекетте қабылданған, өмірге деген көзқарастардың жүйесі, мақсаттары, әскери әрекеттердің болашақтағы орны, халықты және қарулы күшті оған дайындауы. Жалпы, әскери доктрина қарулы дауды шеше алмаған жағдайда нені және қалай істеу керек екендігін реттейді. Әскери доктрина үнемі болашаққа ұмтылады. Ол мәңгі болатын ереже емес, ол үнемі өзгерісте болтын үрдіс.

Әскери доктринада: әлемдегі жалпы жағдай, мемлекеттің әлемдегі орны; мемлекетке төнер шынайы және потенциалды қауіптің көрінуі, сонымен қатар болашақ соғыстың жалпы жағдайымен оны қамтамасыз етуі жолдары анықталады. Сондай-ақ әскери доктрина мемлекет көздеген политикалық мақсаттарға жетуде әскери күшті қолданатындығын әлемдік қоғамға ашық, нақты жариялаған. Әскери доктрина елдегі әскери ұйымдарға кіретін, күнделікті басқару мен құрылымдардың ресми-құқықтық қисыны болып табылады.

ҚХР-дың әскери стратегиясы өз тарихында бірнеше кезеңдерден өтті: алғашқы кезде ол ядролық әлемдік соғысқа бағытталды (Мао Цзэдуннің кезінде), содан соң – әдеттегі қаруды қолданатын жергілікті соғыстар (1980 жылдың басы – 1990 жыл) аралығында. Бүгінгі таңда ақпараттандыру мен жоғарғы сапалы технологияларды қолдана отырып жергілікті соғыстарға дайындалу болып табылады (1990 жылдан қазіргі уақытқа дейін).

Осы ұстанымдарға байланысты ҚХР-дың әскери доктринасы өзгеріп отырды, ол «Ақ кітаптар» атты Қытайдың ұлттық қорғаныс туралы кітабында толық жазылған. Бірінші үш басылымында (1998, 2000 және 2002 ж.ж.) Цзян Цзэминнің басқарған ұлттық қорғаныс пен әскери құрылым мәселелерінің тұжырымдамасын көруге болады. Төртінші басылымда (2004 ж.) ОЭС ҚКП-да

төрағалықтан кеткен, алайда сол уақытта ОӘС ҚХР-да басшылық еткен Цзян Цзэмин мен «төртінші тұқым» басшысы арасындағы ымыра көрініс табады. Соңғы баслымы (2006 ж.) – Ху Цзиньтаоның ұлттық қорғаныс пен әскери құрылымның мәселелеріне деген көзқарасынан тұрады.

Осы басылымдарды салыстыру ХХІ ғ. ҚХР әскери доктринасының эволюциясын ғана емес, «төртінші тұқымды» басқарушылардың арасындағы концептуалды айырмашылығын, сонымен қатар қарулы күшті модернизацияландырудағы жолын байқай аламыз.

Ең басты мәселе – Қытай қандай мақсаттарға қол жеткізу үшін өзінің қарулы күшін модернизациялайды және қандай бағытта «басты соққыны» қолдануы мүмкіндігі туралы сұрағы бұрынғыдай ашық қалды.

Бұл сұраққа жауапты әскери-саяси тұрақтылықтар да, ҚХАӨ-ны модернизациялауға бағытталған сараптамалар да бермейді. ҚХР-дың әскери-политикалық басшылығының жаңа шешімі алға тартарлықтай бағытталған жақын арада жаугерлік қозғалыстар жоспарда жоқ, ал оның «жаңа жүзжылдықтағы жаңа кезеңде» атты тапсырмасы «...егемендікті нық қорғау, елдің қауіпсіздігі мен аумағының тұтастығын сақтау, бар күшін елді қорғауға жұмсауды» көздейді.

Ол туралы ресми әскери-саяси құжаттарда да ашық жазылған: «ХАӨ жаңа ғасырдағы жаңа кезеңде өзінің тарихи тапсырмасын орындауы тиіс. Ол тапсырысының мәні ХАӨ өте маңызды күш ретінде шығуы, ҚКП басшылығының позициясын нығайту, ұлттық дамудың стратегиялық мүмкіндігіне сенімді кепіл беру, ұлттық қызығушылықтар мен жалпы дамуға стратегиялық қолдау көрсету».

Қаруландырылған күштің алдына қойған екі мақсаты бар екендігін анықтай аламыз. Біріншіден, биліктің тірек рөлін атқару, ішкі саяси тұрақтылықты қолдау. Екіншіден, әлеуетті қарсыластың айқынсыздығымен, ұлттық қауіпсіздіктің сыртқы қауіптерден сақтауына кепіл беруі.

Бірінші мақсат нақты көрсетілген. ҚХР-да әскер әрқашан да өзара ішкі міндеттерді орындады, биліктің тірек рөлін ғана атқара қоймай, елдегі әлеуметтік-саяси тұрақтылықтың құралы ретінде болды. Мүмкін, әлеуметтік даулардың өсуін, сонымен қатар әлеуметтік-саяси және экономикалық мәселелердің белгісіздігін ескере отырасақ, ҚХАӨ-нің бұл қызметі болашақта одан әрі маңызды болуы мүмкін.

Осыдан, Қытайдың қазіргі басшылығындағы, ҚХАӨ-нің кадрлық құрам жағдайына үлкен көңіл бөлінуін байқаймыз. Бұл институт ҚКП-ның қадағалауында. ҚХАӨ-ні қорғаныс күшімен бірге елдегі әлеуметтік-саяси тұрақтылыққа кепіл беретін ең күшті институт болып есептелінеді.

Екінші мақсаттың жағдайы қиынырақ. Әскери-саяси құжаттарға сүйене келетін болсақ, Қытай ешбір елмен соғыс жағдайын туғызатын ойы жоқ, керісінше, ҚХАӨ-нің өсіп келе жатқан күшін «дүниежүзілік тыныштыққа» қолдануға дайын екендігін байқаймыз. Осы оймен бәсекелесу мүмкін емес. ҚХР-дың әскери доктринасының негізі болып келмейтін «белсенді қорғаныс»

Мемлекеттің басты байлығы адам деп негізге алынғандықтан да Конституцияның құқық қорғаудағы күш-қуаты өте жоғары болады. Қабылданған заң актілерінің барлығы дерлік осы қағиданы ұстанып, осы ережеден бастау алатынын мақтаншыпен айтуға болады.

1995 жылғы Конституция ең алдымен, Қазақстан қоғамының ерікті нормативі негізінде жүзеге асырылған елдің егемендігі мен мемлекеттік биліктің бірыңғай организмі, адам және азаматтың құқығы мен бостандығының тұтас жүйесі мен Қазақстан қоғамының болашаққа бастаған өз жолы. Оның конституциялық негіздемелері мен нормаларының бірлігі құрамында бір мезгілде объективті және оң құқықтарды ұстай отырып, Қазақстан Республикасының барлық территориясында Конституция мен оның жоғарғы заңдылық күшінің тура әрекет етуін көрсетуімен олардың синтезін күшейте түседі.

Ата Заңның басты мақсаты – адам құқығын қорғау десек, аса маңызды бұл міндетті қамтамасыз ету Конституцияның 13-бабында «әркім өзінің құқықтары мен бостандықтарының сот арқылы қорғалуына құқығы бар» – деп көрсетілген. Конституциялық ереженің мұндай ерекшелігін барлық адам бағалай білуі керек. Бұл құқықтық мемлекет құруды мақсат еткен елімізді одан әрі дамыту барысында күшті де тәуелсіз сот билігін қалыптастырды. Оған шынайы негіз қалайтын және азаматтық қоғам мен мемлекет арасындағы үйлесімдікке бірден-бір кепілдік беруді азаматтардың конституциялық құқығын қорғаудың басты құралы болып табылады. Дәлірек айтсам, мемлекет адам құқығын қорғау функциясын орындаудағы еліміздегі қоғамдық құрылыстың арқауы – азаматтардың негізгі ұстанымы еркіндік пен бостандығын заңдылықпен сенімді түрде қорғай білуді басшылыққа алып, бүгінде өзіне жүктелген бұл функцияны тыңғылықты атқаруда. Азаматтар мен заңды тұлғалардың құқығы мен бостандығына қатысты сот қорғауының тиімділігін арттыруда конституциялық құқық ережелерін бұдан әрі де бұлжытпай жүзеге асыра беруі қажет. Қазақстан Республикасының конституциялық даму тәжірибесі көрсеткендей, қоғамдағы мемлекеттік-құқықтық режим ретінде конституциялық заңдылық өзінің қалыптасу кезеңінде тұр және Конституцияның нақты қолданылуы нығайған сайын, ол елдегі қоғамдық-саяси тұрақтылықты, азаматтық келісімді қамтамасыз ететін билік институттары мен мекемелері жүйесінде ерекше мәртебеге ие болады.

Қазақстан Республикасының Конституциясы мемлекеттік құқықтың қайнар көзі бола отырып, мемлекеттің міндеттерін, оның саяси және экономикалық жүйелерін, сыртқы саясатты, мемлекеттік қорғанысты, әлеуметтік және мәдени даму негіздерін айқындайды және республика азаматтарының құқықтары мен міндеттері жүйесін, ұлттық мемлекеттік билік пен әділ сот және прокурорлық қадағалау қызметтерінің ұйымдастыру қағидаларын бекітеді.

Сол сияқты, конституцияда мемлекеттік құрылыстың негіздерін, оның шынайы гуманистігі мен демократияшылдығын анықтайтын, маңызды мемлекеттік-құқықтық қатынастарды реттейтін нормалар орын алады. Тәуелсіз Қазақстан мемлекетінің басты міндеттерінің бірі өз азаматтарының бостандықтары мен заңды құқықтарын барынша қорғау болып табылса, Қазақстан мемлекеті адам құқықтары жөніндегі халықаралық нормаларды толық қуаттай отырып, оны бұлжытпай жүзеге асыруға толық кепілдік береді. Оның айғағы азаматтардың саяси, еңбек, әлеуметтік және басқа да құқықтарының Қазақстан Республикасының Конституциясында толық жан-жақты көрініс табуы болып табылады.

Қазақстан Республикасы Конституциясының 1-бабында: «ең қымбат – адам және адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтары» – деп белгіленген. Қазақстан Республикасының Конституциясына сәйкес адам құқықтары мен бостандықтары танылады және оларға кепілдік беріледі. Адам құқықтары мен бостандықтары әркімге тумысынан жазылған, олар абсолютті деп танылған. Одан ешкім айыра алмайды. Заңдар мен өзге де нормативтік құқықтық актілердің мазмұны мен қолданылуы осыған қарай анықталады делінген. Адамның және азаматтың өз құқықтары мен бостандықтарын бұзбауға, конституциялық құрылыс пен қоғамдық имандылыққа нұқсан келтірмеуге тиіс (5-тармақ).

Конституциясының II бөлімі адам және азамат, оның құқығы, бостандығы мен міндеттеріне тікелей арналған. Заңға сәйкес республиканың кез келген азаматының нәсіліне, ұлтына, тіліне, әлеуметтік тегіне, дінге көзқарасына, тағы басқа да белгілеріне қарамастан құқықтар мен бостандықтар теңдігіне кепілдік беріледі (14-баптың 2-тармағы). Азаматтық құқық пен бостандыққа, саяси құқықтар мен бостандықтарға, экономикалық және әлеуметтік құқықтарға Қазақстан Республикасы Конституциясында ерекше мән беріледі. Конституцияда жария етілген азаматтардың осындай құқықтары мен бостандықтарын қорғауды қылмыстық заң өзінің басты міндеттерінің бірі деп санайды.

Сонымен қатар, табиғи ажырамас адам құқығы идеялары Ж.Ж.Руссоның, Г.Гроцияның, Д.Локктың, Ш.Монтескьенің доктриналарында да дамытыла түсті.

«Заң, жалпы айтқанда, – деп жазды Ш.Монтескье, – адам ақыл-ойы, өйткені ол жер бетіндегі бар халықтарды басқарады, ал әр халықтың саяси және азаматтық заңдары осы ақыл-ойға қосымша жекелеген оқиғалар ретінде ғана болуы тиіс...». Д.Локктың айтқаны: «Адам, бұрын дәлелдегендей, толық бостандық пен табиғи заңның барлық құқықтары мен артықшылықтарын барлық басқа адамдар сияқты шексіз пайдалануға құқылы болып туады».

концепциясы, ҚХАӘ-нің басты мақсаты соғыс қауіпін алдын алу немесе жергілікті соғыста жеңіске ие болуға, ҚХР-дың басшылығымен өткізілетін сыртқы саясаты да басқа шешім қабылдауға негіз болмайды.

Алайда, бір жағынан бұл Қытайдың әскери доктринасының өзгеруін де, ҚХАӘ-нің модернизациялануын да түсіндірмейді. 15-20 жыл бұрын ҚХАӘ-нің жаугерлік дайындығының дәрежесі мен заманауи қарулардың түрімен жабдықтау дәрежесі сол кездегі елдерден төмен болған. Қытай соңғы жылдары аймақтағы ең күшті әскер екендігін ғана емес, құрылымы мен құрамы жағынан да ең күшті екендігін айқын көрсетуде.

1990 жылдардағы басталған ҚХАӘ-нің модернизациясының процесі жай кездейсоқтық болған жоқ, ҚХР-дың билігі әскери стратегияға байланысты позициясын қайта қарауға алатындай, әлемде бір жағдай болды. Цзян Цзэминнің пікірі бойынша «Шөл даладағы дауыл» атты операциясы, ҚХАӘ-нің билігі ҚХР-дың әскері басқа ілгерілтілген әскерлермен салыстырғанда 20 жылға артта қалған, егер ұзақ мерзімдік реформаларды іске асырмаса, одан да көп жылға артта қалуы мүмкін деген деректі растаған.

Бүгінгі таңда ҚХАӘ жергілікті соғыстарда ақпараттандыру мен жоғарғы технологияларды қолдану арқылы жеңіске жетуге бағытталған бірнеше стратегияларды пайдаланады.

Осы жағдайларды есепке ала отырып ҚХАӘ-нің модернизациясының бағытын және жаңа оперативті доктриналардың пайда болуын анықтады.

Қолдағы бар мәліметтерге сүйене отырып, 2003 жылы ОК ҚКП және ОӘС ҚХР «соғыстың үш әдісін енгізу» (саньчжун чжань-фа) атты концепциясын мақұлдады, оның мақсаты жеңіске жетудің контактіз әдісін қолдану. Оның құрамында үш әдіс бар. Олар: психологиялық соғыс (насихатты, алдаушылық әрекетті, қоқан-лоқы көрсетуді, қарсыластың зейінің төмендету әрекеттерін қолдану); медиа соғысы (көпшіліктің пікіріне әсер ету, ҚХР-дың азаматтарынан және әлемдік одақтан қолдау алу); заңды соғыс (Қытайдың әскери әрекеттері саяси салдарын, ұлттық және халықаралық құқықтың қолдауын пайдалану). Сонымен қатар, Батыстан үнемі келетін кінәларды ескере отырып, Қытай көптеген жетістіктерге жетті, осыған кибер аядағы соғысты жатқызуға болады.

«Ақ кітапта» Қытайдың ұлттық қорғанысы туралы сыртқы қауіпсіздіктің айбаты баяндалған. Соңғыларының арасында – Пентагонның барлық құжаттарында Қытай АҚШ-тың әскери құрамында доминанттық орынды алғысы келеді, 2005 жылдың шілде айында «Қазақстанмен стратегиялық байланысты орнату мен дамыту туралы келісімшарт» декларациясына қол қойылып, ортаазиялық мұнайгаз «ойынына» түсіп, Қытай Орта Азияны өзінің стратегиялық қызығушылығы ретінде қарастыратындығын айтты. Тағы бір мазалайтын мәселе, АҚШ Орталық Азиямен қатынасын үзген кезде, Қытай өзін қалай көрсетеді, және сол кезде Ресеймен қарым-қатынасы аса маңызды болмауы мүмкін. Бүгінгі таңда Ресей мен Қытай арасындағы қарым-қатынас пәк, таза болып көрінсе, шын мәнінде тиянақты мәселелер баршылық. Қазір Қытай АҚШ-

пен тура комфортацияға түспей, Ресейге аймақтағы «бірінші скрипка» атты рөлді бөлді, алайда, баспасөз беттерінде Орталық Азияда Ресейлік мұнай компаниялары көп делінген. Осындай көзқарасты Қытайға қатысты ресейлік баспасөз беттерінен да байқауға болады.

Әдебиеттер:

1. Цзян Цзэминь. Лунь ю чжунго тэсэ шэхуйчжуи – б. 451.
2. Дэн Сяопин. Қазіргі Қытайдың басты мәселелері. – б. 100–101.
3. Қ.: Каменнов П. ҚХР саяси политикасы. – б. 10–11.
4. Қ. 胡锦涛 主席 在 中共 十七 届 四 中 全 会 上 的 讲 话. – ? . 1.
5. Қ.: Жэньминь жибао. – 2005, 25 қараша
6. Қытайдың ұлттық қорғанысы 2004 жыл. – б. 4.

References

1. Czyan Czemin. Lun u zhongguo tese shehuizheyi – p. 451
2. Den Syaopin. Kazirgi Kytaidyn maseleleri.- p. 100-101.
3. К.: Kamennov P. KHR sayasi politikasy.- p.10-11.
4. Kytaidyn ulattyk korganasy 2004 zhyl.- ,p.1.
5. К.: Zhenmin zhibao.- 2005, 25 karasha
6. Kytaidyn ulattyk korganasy 2004 zhyl. – p.4.

РЕГИОНАЛНИ ПОЛИТИЧЕСКИ ПРОЦЕСИ

Қабул О. Қ.

аға оқытушы, гуманитарлық ғылымдар магистрі
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті
Қазақстан, Қостанай қ.

КОНСТИТУЦИЯ – МЕМЛЕКЕТТІК ҚҰҚЫҚТЫҢ ҚАЙНАР КӨЗІ

Қазақстан өз тәуелсіздігін жариялаған күннен-ақ құқықтық мемлекет құру идеясын қабылдады. Құқыққа мойын ұсынып, адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз етуді алдына мақсат етіп қойған мемлекет осылай сипатталады. Ұлттық құқық жүйесін дамытып, оның толыққанды жұмыс істеуі үшін 1995 жылғы 30 тамызда бүкілхалықтық референдумда қабылданған жаңа Конституция содан бергі мерзімде елімізде экономикалық және әлеуметтік, саяси реформаларды жүзеге асырып, қоғамды демократияландыру ісінде өзінің жасампаздық әлеуетімен Қазақстан халқына қызмет етіп келеді. Егемен еліміздің жаңа негізгі заңының қабылдануы жаңа мыңжылдық талдырығында Қазақстан тарихындағы атаулы оқиға болып, тәуелсіз мемлекеттің конституциялық дамуының жаңа сатысына негіз салды. Тап осы Конституцияны ел тарихындағы идеялар көрініс тапқан, әрі халықаралық деңгейге сай биік межедегі заң деуге толық негіз бар.

Қазақстан Республикасының Конституциясы адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарының қорғалу деңгейі жағынан халықаралық стандарттардың барлық талабына жауап береді. Онда бекітілген адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтары заңдардың қолданылуының, мемлекеттік билік органдары мен олардың лауазымды адамдары қызметінің мағынасы мен мазмұнын анықтайды.

Конституцияға сай, адамның және азаматтың өз құқықтары мен бостандықтарын жүзеге асыруы басқа адамдардың құқықтары мен бостандықтарын бұзбауға, конституциялық құрылыс пен қоғамдық имандылыққа нұқсан келтірмеуге тиіс. Дегенмен, Республика Конституциясы адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын шектеу мүмкіншілігін жоққа шығармайды. Бұл шектеулер ақталған және негізгі халықаралық фактілерге, соның ішінде Жалпыға бірдей адам құқықтары декларациясына сәйкес келеді. Қазақстан Конституциясы, Жалпыға бірдей адам құқықтары декларациясының 29-бабына сай белгілі бір негіздер болған кезде құқықтар мен бостандықтарды шектеу институтын енгізеді. Мысалы, Конституцияның 39-бабы адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтары: конституциялық құрылысты қорғау, қоғамдық тәртіпті, адамның құқықтары мен бостандықтарын, халықтың денсаулығы мен имандылығын сақтау мақсатында шектеулі мүмкін деп белгілейді.

имодействие между торгово-промышленными палатами. Обнадеживает белорусскую сторону в этом плане и то, что в рабочих контактах руководство ЭКОВАС «проявляет заинтересованность в расширении сотрудничества со странами Восточной Европы, высказывается за участие восточноевропейских компаний в реализации экономических проектов в субрегионе» [6].

Литература

1. Стенограмма пресс-конференции Министра иностранных дел Республики Беларусь Владимира Макея, состоявшейся 9 сентября 2014г. в г. Абудже в ходе официального визита в Нигерию [Электронный ресурс]. – 2014. – URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/ae49e96598bf8b43.html
2. Шитов, В. Н. Западная Африка (экономический обзор) / В. Н. Шитов // [Электронный ресурс]. – 2008. – URL: <http://www.mgimo.ru/files/114369/114369.pdf>
3. Мэртенс, Ф. Западная Африка – центральный узел для контрабандных перевозок? / Ф. Мэртенс, А. Ф. де Андрес // [Электронный ресурс]. – 2009. – URL: http://www.nato.int/docu/review/2009/Organized_Crime/Transnational_Trafficking_West_Africa/RU/index.htm
4. Касьянова, Л. 15 африканских стран через год введут биометрические паспорта / Л. Касьянова // [Электронный ресурс]. – 2014. – URL: <http://www.cnews.ru/news/top/index.shtml?2014/12/18/591032>
5. Экономическое сообщество западноафриканских государств (ЭКОВАС) [Электронный ресурс]. – 2009. – URL: <http://www.mid.ru/bdomp/ns-rafr.nsf/0f0b8bac14338411432569d8002c13c4/b14d293bfb4b29b443256a240034e5d8!OpenDocument>
6. Макаревич, С. С. Роль ЭКОВАС в региональной интеграции стран Западной Африки / С. С. Макаревич // [Электронный ресурс]. – 2014. – URL: http://www.mfa.gov.by/upload/international_agenda/Rol%20CEDEAO%20v%20regionalnoj%20integracii%20stran%20Zapadnoj%20Afriki.pdf

ИСТОРИЯ НА НАУКА И ТЕХНИКА

Zakharova O.A., Averyanova O.V.

Pavlodar State university named after S.-M. Toraygyrov, Republic of Kazakhstan

PI: THE HISTORY OF ITS CALCULATION

After the Athenians had won the Persians (479 B.C.), Athens consolidated its domination over the other Greek cities. That time Athens gained the greatest economic rising and incredible cultural flourishing. The democracy was established in VI century B.C. and stimulated the development of human knowledge in every science. The necessity of public speech led to the fact that the results of science exploration became common property. The first Athenian biggest school appeared to be the sophistical school, who were professional travelling teachers trying to exchange their knowledge for means of subsistence. The mathematical tasks studied by sophists were almost always connected with the one problem from the ancient cycle of the three famous problems of duplication of cube, trisection of angle and squaring the circle.

The problem of duplication of cube was linked with the legend where Apollo through an oracle's mouth ordered to duplicate the temple altar in Delos. The population found themselves before the problem to deduce the cube side from the side A, i.e. to solve the equation $X^3 = 2A^3$ or to find the cube root of 2. Trying to divide the given angle into three equal parts, the sophist Hippit from Enda contrived new curve, which was actually quadratissa. This curve was almost impossible to plot with the help of compasses and a ruler, but it worked well in some particular cases. Thus, even Pythagoreans could divide the right angle into three equal parts, predicating that every angle in equilateral triangle was of 60 degree. Let us divide the right angle NAM into three equal parts. We should put on the ray AN segment AC, where we build equilateral triangle. As the angle CAB=60°, we will build bisector AD of the angle CAB, in the result we will have the required division of angle into three parts.

When we set some other particular value of the angle, but not in common case, this problem can be solved, i.e. not every angle can be divided into three equal parts only with the help of ruler and compasses, and this fact was proved in the first half of the nineteenth century. If we use complementary tools, the problem of trisection of angle can be solved. Thus, the Alexandrine mathematician Nicomed (2nd century B.C.) solved the problem of trisection of angle into three equal parts with the help of one curve named after Nicomed 'the conchoid of Nicomed'. This scientist also described the device for drawing this curve. Archimedes also gave an interesting problem solving, having used not compasses and ruler, but drawing scale which gave the length of definite segment. In the 2nd thousand B.C. ancient Egyptian and Babylonian monuments saved the signs of problem of squaring the circle. However in the 5th century B.C.

Greek writings reveals firsthand target setting of squaring the circle. The historian Tristarchus narrated that the philosopher and astrologer Anaxogor (500-428 B.C.) being imprisoned dispelled sorrow by meditating on this problem. Hippocrate the Chiosian, one of the most famous geometrician of the 5th century B.C., busied himself with the problem of squaring the circle. The contemporary of Socrate, sophist Antion considered that squaring the circle could be realised by inscribing the circle into the square, then bisecting the arches in corresponding sides, then constructing the right inscribed octagon, then building dioctagon etc., until we could find polygon, which on account of sides frailness interflow with the circle. Since the square could be built equigraphic to polygon, the circle could be also squared. However Aristotel explained that problem solving was approximate considering the polygon could never coincide with the circle.

Other different attempts to find the squaring the circle having endured thousand years failed. Only in the eighties of the 19th century the fact that area of squaring the circle with the help of compasses and ruler could not be calculated was definitely proved. Even in the 4th century B.C. the Greek mathematician Dinatrem and Menechm for solving this problem used the curve found by Hippius from Elid in the 5th century B.C.. However the ancient Greek scientists and their followers were unsatisfied with these solvings. Hence the problem being initially purely geometrical during centuries turned into important arithmetic-algebraic problem concerned with π (pi). It also helped in development of new notions and ideas in mathematics.

The value of $\pi = \sqrt{10}$, i.e. 3,162... could be found in some Asian countries. The astronomer Van Fan (229-267 A.D.) asserted that $\pi = \frac{142}{45}$, i.e. 3,155..., but Tszu Chun-Gi (428-499 A.D.) told 'inexact' value $\frac{22}{7}$ and 'exact' value $\frac{355}{113}$ showing that value of π contained between 3,1415926 and 3,1415927. There are regulations in the Indian Sutra (7th – 5th centuries B.C.) where it is readily apparent that $\pi = 3,008$. Aribhatta and Bhaskara set the value $\frac{62832}{20000}$, i.e. 3,1416... Al-Kashi (1421 A.D.) in his book 'Measuring circumference' found the value for π , far excelling in precision all before known. Examining inscribed and attached polygons with the sides 800 335 168 he gained final result expressed in sexagesimal and denary fractions in the view of $2\pi = 6,2831853071795865$, i.e. $\pi = 3,141592653597932 - 16$ exact signs.

If we mark the circle radius as R , the matter concerns the construction of the circle, where the area equals πR^2 , and the side is $R\sqrt{\pi}$. It is a well-known fact that π being in the ratio of the length of the circumference to its diameter is irrational number expressed by infinite decimal fraction of the value 3,141592... In 1766 mathematician Adrien Marie Legendre for the first time proved the irrationality of this number on the basis of the work of Johann Heinrich Lambert. Nevertheless this proof did not exclude the possibility of squaring the circle, since there were the irrational numbers, which could be built with the help of compasses and a ruler (e.g. $\sqrt{2}$). Then in 1882 the German mathematician Ferdinand Lindemann found rigorous proof of the fact that π was

ленности населения, так и по количеству стран – 16: Бенин, Буркина-Фасо, Гамбия, Гана, Гвинея, Гвинея-Бисау, Кабо-Верде, Кот-д'Ивуар, Либерия, Мали, Мавритания, Нигер, Нигерия, Сенегал, Сьерра-Леоне, Того.

Известно, что Западная Африка весьма противоречива. С одной стороны, на этот субрегион «приходится 80% мировых запасов хромитов, 76% – фосфатов, 60% – марганца и кобальта, около 50% – бокситов, 40% – алмазов, 37% – золота» [2]. С другой, – «снижение спроса на краденую нефть, ограничение поставок низкокачественных лекарств, свертывание обработки незаконных грузов в свободных торговых зонах, регулирование рынка подержанного электронного оборудования, упорядочение статуса сезонного труда, укрепление прозрачности в финансовых переводах – приведение в порядок этих глобальных коммерческих потоков намного облегчит страдания Западной Африки» [3].

Фактом является и то, что именно в этом субрегионе действует одна из наиболее эффективных интеграционных группировок в Африке – Экономическое сообщество стран Западной Африки (ЭКОВАС), созданное еще в 1975 году. Целями организации являются: содействие сотрудничеству и интеграции в экономической, социальной и культурной деятельности для создания в конечном итоге экономического и валютного союза путем полной интеграции национальных экономик государств-членов сообщества; повышение уровня жизни населения стран-участниц; поддержание и укрепление экономической стабильности, добрососедских отношений между государствами-членами; содействие прогрессу и развитию Африканского континента. Во многом благодаря ЭКОВАС «среднегодовой прирост экономической активности в странах Западной Африки в 2014г. составил 5,3%, а в 2013 – 4,8%. Экономическое сообщество планирует повысить эти показатели, превратив Западную Африку в наиболее динамичное деловое сообщество с ожидаемым средним приростом активности в 6,3%» [4].

Иными словами, деятельность ЭКОВАС – важное звено общеафриканских интеграционных процессов, где в перспективе ставят задачу образования на его базе «своего рода федерации западноафриканских государств с введением паспорта унифицированного образца» [5]. Здесь осуществляется ряд совместных программ, в том числе по либерализации внутризональной торговли с введением единых тарифных ставок, принимаются меры по развитию сельского хозяйства, промышленности, трансграничной транспортной и энергетической инфраструктуры, прорабатываются перспективные проекты прокладки новых железнодорожных линий.

Все это дает основание белорусской стороне видеть в странах Западной Африки потенциальных партнеров, с которыми можно сотрудничать по таким направлениям, как: сельское хозяйство, машиностроение, нефтехимическая, пищевая и легкая промышленность; экспорт белорусской карьерной и дорожно-строительной техники; запуск сборочных линий по производству промышленных товаров; экспорт сельскохозяйственной техники на основе лизинга; военное сотрудничество; общественный транспорт; региональное сотрудничество и вза-

Литература

1. Коимдодов, К. Таджикистан: двери для сотрудничества открыты / К. Коимдодов // [Электронный ресурс]. – 2015. – URL: <http://www.kurier.lt/tadzhikistan-dveri-dlya-sotrudnichestva-otkryty/>
2. Савко, С. Таджикистан предлагает Беларуси создать многопрофильные СП в строительной отрасли / С. Савко // [Электронный ресурс]. – 2014. – URL: http://www.belta.by/ru/all_news/economics/Tadzhikistan-predlagaet-Belarusi-sozdat-mnogoprofilnye-SP-v-stroitelnoj-otrasli_i_670360.html
3. Каримова, М. Т. Роль свободных экономических зон в развитии промышленности в Таджикистане / М. Т. Каримова // Актуальные вопросы экономики и управления : материалы II междунар. науч. конф. (г. Москва, октябрь 2013г.). – М.: Буки-Веди, 2013. – С. 122–124.
4. Диплом БГУ открывает для студентов Таджикистана ворота в будущее – Рахмон [Электронный ресурс]. – 2014. – URL: http://www.belta.by/ru/all_news/society/Diplom-BGU-otkryvaet-dlja-studentov-Tadzhikistana-vorota-v-budushee---Raxmon_i_670351.html
5. Совместный факультет БНТУ и Таджикского техникуниверситета откроется 11 сентября в Душанбе [Электронный ресурс]. – 2012. – URL: <http://www.moyby.com/news/92466/>

Залесский Борис Леонидович

Белорусский государственный университет

БЕЛАРУСЬ – ЗАПАДНАЯ АФРИКА: ЦЕЛЬ – ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

Активизация взаимодействия со странами Африки является одним из важных компонентов современной белорусской внешней политики. Так, на сегодняшний день Республика Беларусь установила дипломатические отношения с 48 из 54 государств этого континента, в том числе: в 2012 году – с Республикой Нигер и Центрально-Африканской Республикой, в 2013 году – с Республикой Южный Судан и Республикой Джибути. А в четырех африканских странах действуют белорусские дипломатические представительства – в Египте, Нигерии, Эфиопии и Южно-Африканской Республике. Что касается перспектив, то «Беларусь планирует укреплять и расширять границы внешнеэкономического сотрудничества с союзниками и партнерами в Африке» [1].

Актуальным вектором в этой связи для Минска становится Западная Африка – крупнейший субрегион «черного» континента южнее Сахары, как по чис-

not only irrational, but this number cannot be the root of the algebraic equation $A_0x^k + A_1x^{k-1} + A_2x^{k-2} + \dots + A_k = 0$. Consequently it was impossible to construct the interval equal to the length of the circumference with the help of compasses and a ruler.

In 1706 the English mathematician William Johnson firstly contrived the contemporary sign π as a symbol of the ratio of the circle length to the circle diameter. As a symbol he took the first letter of the Greek word ‘periphery’, which meant the notion ‘circumference’. In 1736 the contrived sign became widespread after publication of Leonard Euler’s works. The number π can be defined analytically. In the modern mathematics the number π becomes not only the ratio of the circle length to the diameter but it also combines different formulas including the formulas of noneuclidean geometry and the famous formula of Leonard Euler. The last one establishes the connection of the number π and the number e as following: $e^{2\pi i} = 1$, where $i = \sqrt{-1}$. This interrelation and the other ones let mathematicians ascertain the nature of the number π far deeper.

Bibliography cited:

1. Gleiser G.I. The history of mathematics at school (7-8 grades).-Moscow.: Prosveshchenie.-1982.
2. Stroyk D.Ya. The sketch of the history of mathematics.-Moscow.: Nauka.-1990.
3. Vileytner G. The history of mathematics from Descartes till the middle of 19th century.-Moscow.: The physical-mathematical publishing house.-1960.
4. Захарова О.А Математические концепции ученых Античности и Востока – Saarbrucken: LAP Lambert Academic Publishing, 2013.

ФИЛОСОФИЯ

СОЦИАЛНАТА ФИЛОСОФИЯ

Д. филос. н. Попов В. В.

Таганрогский институт им. А. П. Чехова (филиал) ФГБОУ ВПО
«Ростовский государственный экономический университет (РИНХ)»

ТЕМПОРАЛЬНОСТЬ В СИСТЕМЕ БЫТИЯ СОЦИАЛЬНОГО СУБЪЕКТА

Идеи темпоральности стали фундаментальным основанием для философии постмодернизма, особенно в рамках социально-исторических исследований, в которых события, характеризуются специфическими темпоральными свойствами, то есть определенной последовательностью смены событий, длительностью существования и подвергаются оценке, как со стороны участника, так и со стороны самого исследователя. Приоритетным в социально-исторических исследованиях становится субъективный фактор, что позволяет исследователю погрузиться в человеко-размерный мир, наполненный оценками, ценностями, предпочтениями, установками, целями и т.д., что, с одной стороны, говорит о фундаментальности, глубине и перспективности исследования, а, с другой стороны, подчеркивает сложность характеристик самого нестабильного общества на основе нестабильных и изменяющихся оценочно-ценностных структур социального субъекта.

Процесс изменения, как социального субъекта, так и общества в целом, подразумевает определенное течение времени, т.е. последовательную смену событий в процессе их исторического существования. Относительно процесса изменения важно учитывать такие моменты времени как настоящее, прошедшее и будущее, являющиеся темпоральными понятиями, выражающими определенные черты развития социально-исторических процессов. Соотношение темпоральных и социально-исторических факторов является важным соотношением для осмысления социальным субъектом возможных перспектив развития, связанных с настоящим, прошедшим и будущим. В каждый момент времени социальный субъект соединяет настоящее, прошедшее и будущее в своем уникальном варианте, формируя, таким образом, мгновенную структуру времени. В этом случае можно говорить о темпоральной интерсубъективной форме социального бытия, т.е. об ощущениях определенного темпа и ритма своей темпоральности, о социальной субъективности, представляющей собой некоторые сущностные характеристики темпоральности в рамках субъективности, не исключая и другие формы социального пространства. Обратим внимание на то, что «субъективное» внутреннее время и «объек-

Работа по созданию таких предприятий уже ведется, в частности, на территории свободной экономической зоны «Дангара» в Дангаринском районе Хатлонской области, где предполагается организовать сборку белорусских тракторов. Всего в Таджикистане созданы четыре СЭЗ – еще «Сугд», «Пяндж» и «Ишкашим». Тип СЭЗ «Дангара» – индустриальный, который «направлен на стимулирование развития промышленности в близлежащих районах на основе эффективного использования местных ресурсов. Недалеко от СЭЗ «Дангара» проходит железная дорога и продолжается строительство автомобильного моста в Афганистан, что способствует развитию логистическо-транспортных услуг» [3, с. 123]. А в Гиссарском районе Таджикистана должно появиться сборочное производство навесного и прицепного оборудования ОАО «Бобруйскагромаш».

Интересные перспективы открываются в белорусско-таджикском взаимодействии и по ряду других направлений сотрудничества. Так, выступая в мае 2014 года в Белорусском государственном университете, таджикский президент Э. Рахмон отмечал, что в его стране сегодня востребованы квалифицированные специалисты по ряду направлений, в том числе по международным отношениям, инженерным специальностям, медицине. По этой причине «Беларусь и Таджикистан намерены активно <...> разрабатывать новые проекты в сфере образования, особенно в области вузовской науки и сфере получения и повышения образования» [4]. Так, еще с 2012 года на базе Таджикского технического университета имени академика М. С. Осими функционирует совместный с Белорусским национальным техническим университетом инженерно-технический факультет. Обучение здесь осуществляется в два этапа на русском языке по интегрированным учебным планам, разработанным белорусскими педагогами. На первом этапе студенты, не владеющие русским языком, обучаются в Таджикистане на подготовительных курсах, а владеющие – на первом и втором курсах. На втором этапе обучение на 3-5 курсах проводится в Беларуси с защитой дипломного проекта и присвоением соответствующей квалификации. «Первый выпуск студентов, поступивших на этот факультет, состоится в 2017 году. Основные профили подготовки – строительно-архитектурный, энергетический, машиностроение и металлургия, дорожно-транспортный, информационные технологии, экономический» [5]. Опираясь во многом на этот уже имеющийся опыт, белорусское Министерство образования выступило в 2014 году с инициативой создать в Таджикистане совместное среднее профессиональное учреждение образования. А в целом стороны в ближайшем будущем намерены увеличить и количество обучаемых, и перечень специальностей, а также расширить обучение и обмен стажеров и молодых специалистов. Пока же в 2013/2014 учебном году в белорусских учебных заведениях обучались 245 граждан Таджикистана, что в 2 раза больше, чем в предыдущий учебный год.

ГЛОБАЛИСТИКА

Залесский Борис Леонидович

Белорусский государственный университет

БЕЛАРУСЬ – ТАДЖИКИСТАН: НА ПУТИ К ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ КООПЕРАЦИИ

Еще в 2011 году Беларусь и Таджикистан утвердили Межгосударственную программу сотрудничества на 2011 – 2020 годы, в которой в качестве приоритетных на долгосрочную перспективу определили девять основных направлений двустороннего взаимодействия: 1) сотрудничество в агропромышленном комплексе, машиностроении, нефтехимической отрасли, пищевой и легкой промышленности; 2) поставки белорусской карьерной и дорожно-строительной техники, большегрузных самосвалов для нужд Республики Таджикистан, дальнейшее развитие системы сервисного и гарантийного ремонта; 3) создание сборочных производств промышленной продукции, в том числе тракторов и другой сельскохозяйственной техники; 4) поставки сельскохозяйственной техники, в том числе с использованием лизинговых схем; 5) поставки из Таджикистана хлопкового волокна, плодоовощной и другой продукции; 6) развитие регионального сотрудничества и взаимодействие по линии торгово-промышленных палат; 7) привлечение белорусских предприятий к разработке в Республике Таджикистан месторождений полезных ископаемых; 8) военнотехническое сотрудничество; 9) сотрудничество в области грузовых перевозок.

Население этой небольшой страны Центральной Азии составляет сегодня более восьми миллионов человек, что свидетельствует о солидном избытке рабочей силы. Вот почему здесь, проводя политику «открытых дверей», думают, прежде всего, о производственной кооперации с зарубежными партнерами, о создании новых рабочих мест: «Это возможность создания предприятий малого бизнеса на территории свободных экономических зон Таджикистана, использования транспортно-коммуникационных коридоров для налаживания сотрудничества между различными компаниями, работающими в сфере бизнеса» [1].

По этой причине таджикская сторона серьезно заинтересована в появлении на своей территории совместных с Беларусью предприятий, в том числе ориентированных на экспорт в Афганистан, Пакистан и Индию, которые могли бы создаваться на базе уже существующих в Таджикистане предприятий путем расширения их производственных мощностей. «Речь идет о предприятиях, которые будут использовать продукцию-полуфабрикат белорусского производства, а также белорусские технологии, инвестиции, программное обеспечение» [2].

тивное» внешнее время, несмотря на определенную их дихотомию могут рассматриваться как некоторое единство, внутри которого могут происходить определенные изменения и трансформации. Разделение темпоральности на времена можно считать неким произвольным актом сознания социального субъекта, ориентированном на существование фрагментов темпоральности. Социальный субъект интуитивно, через опыт, через представление о переходе из прошлого в будущее оказывается погруженным в некое темпоральное пространство настоящего, с позиции которого он может дать оценку прошедшим событиям и оценить перспективы будущих. Возникает вопрос: какие факторы, внешние, экстрасубъективные или внутренние, интересубъективные оказывают доминирующее влияние в процессе оценивания социальным субъектом времени как абстрактной категории, с одной стороны, и с другой стороны как интересубъективной? В рамках системного и междисциплинарного подхода к сложным системам необходим учет как внешних, так и внутренних факторов, а значит целесообразно применение как социальных, так и психологических принципов и аспектов анализа.

Обратим внимание на то, что важной составляющей темпоральной интересубъективной формы социального бытия являются такие психологические качества как ощущения, предчувствия, интуиция, которые непосредственно влияют на представления и оценку социального субъекта времени как такового. Социальный субъект может воспринимать свое присутствие (самоприсутствие) как в качестве субъекта ощущения времени, так и в качестве объекта, в котором возможен переход и взаимопревращение ощущаемого и ощущающего, что выходит за рамки понимания или пределы какого-либо отдельного момента времени.

В контексте постнеклассического дискурса подобные отношения рассматриваются как процесс коммуникации, понимание неклассического Бытия меняется на постнеклассическое событие, а в контексте социальной философии на социальное событие. Событие понимается в движении или переходе от вневременной неопределенности к темпорально-событийной определенности, т.е. темпоральное предчувствие направлено не на само присутствие. Другого социального субъекта, а на конкретное его воплощение в событии или социальном событии, связанным с общением, коммуникацией, опытом, что влияет на создание совершенно иной темпоральности. В связи с этим возникает ряд вопросов.

В чем специфика темпоральности присутствия и суррогатной темпоральности? Данные виды темпоральности соответствуют линейному или нелинейному течению времени? Темпоральность присутствия можно отнести к внутреннему субъективному миру социального субъекта, а суррогатную темпоральность к внешнему объективированному миру, «преходящий» или переходный характер которых достаточно противоречив. Противоречие между ними коренится в самом представлении социального субъекта о модусах времени. В темпоральности присутствия настоящее понимается как вечно-настоящее или вечно присутствующее, как неопределенность присутствия содержания прошлого и будущего, как самодостаточность настоящего, не требующая дополнительной направленности

на прошлое или будущее, однако в определенный момент времени переживание может утрачивать свою определенность и переходить в разряд неопределенного предчувствия. Время распадается на дискретные моменты, в которых исчезает длительность (меняется на представление о множественности моментов). В суррогатной темпоральности настоящее не переживается в становлении, а реконструируется в соответствии с репродукцией прошлого и будущего; в настоящем воспроизводится содержание прошлого по памяти или будущего в ожидании. Акцентируется внимание на том, что в суррогатной темпоральности настоящий момент утрачивает свою самодостаточность, а его содержание определяется связанностью с будущим, наступление которого означает полное уничтожение в прошлом настоящего. Подобные представления подчеркивают неотвратимость будущего человека (старости) и его конечности (смерти), что может оказывать на социального субъекта определенное психологическое давление и привести к личностному дискомфорту и в итоге к отчуждению.

Переходность как главное свойство темпоральности присутствия понимается как безвозвратно утраченное в процессе погружения в прошлое, а в суррогатной темпоральности понимается как неотвратимое уничтожение в становлении времени. Обратим внимание на то, что представление о переходе содержания настоящего в неопределенность в рамках темпоральности присутствия характеризует линейное течение времени. В отличие от темпоральности присутствия, где событие или социальное событие направленно на внутреннее, на предчувствие, на присутствие Другого, то в суррогатной темпоральности – на внешние объективированные формы, а течение времени носит иной характер, содержание настоящего неразрывно связано с будущим. Переходность также является главным свойством суррогатной темпоральности, однако обратим внимание на то, что следствием осознания преходящего характера темпоральности, а значит и его неустойчивости, может стать тотальное обесценивание личностного содержания, попадание социального субъекта в зону неопределенности, утрате традиционных ценностей, являющихся фундаментом и стабилизатором социального бытия. В этих условиях могут создаваться и прививаться новые искусственные или суррогатные ценности, ставятся новые задачи и цели на будущее, либо для «блага общества», либо для «блага личной выгоды».

Литература

1. Музыка О.А., Попов В.В. Время и социальная синергетика. – Ростов н/Д: Изд-во ЮФУ, 2007.- 256 с.

раскол между Москвой и Белградом снял главную причину триестской проблемы. После разрыва с Кремлём югославские коммунисты стали развивать отношения с Западом. После создания Балканского пакта возможность установления советского контроля над Триестом была исключена, поэтому Вашингтон и Лондон в том же году согласились на урегулирование данного вопроса. Свободная территория Триест была разделена между Италией и Югославией (получила свободный доступ к триестскому порту).

Пример Истрии–Триеста показывает неоднозначность и многогранность многих территориальных конфликтов. За кажущейся простотой обычного территориального спора скрывается целый клубок противоречий, переплетающихся разногласий разного уровня и взаимосвязанных столкновений интересов различных сторон. При урегулировании, как показывает исторический опыт, крайне важно вскрыть все причины конфликта, мотивы его участников и выявить генеральную линию конфликта, которая может выходить за рамки простого территориального спора и находиться в сфере геополитического, идеологического или экономического соперничества между международными акторами. Воздействие на эту основополагающую причину более масштабного международного конфликта позволяет не просто снизить остроту или урегулировать отдельные аспекты, но и полностью разрешить территориальный конфликт.

Литература

1. Дарендорф Р. Элементы теории социального конфликта // Социс. – 1994. – № 5. – С. 142–147.
2. Юшина Е.А. Партнерская модель взаимодействия муниципальной власти и местного сообщества // Вестник Государственного университета управления. – 2010. – № 15. – С. 223–226. Юшина Е.А. Социально-политическая мысль об идеальном государстве, местном самоуправлении и муниципальном управлении // Управление в XXI веке : материалы VII междунар. науч.-практ. конф., 15 мая 2013 г., г. Киров / под ред. В. Н. Якимца, Е. А. Юшиной. – Киров: Изд-во ВятГГУ, 2013. – С. 84–96.
3. Большаков А.Г. Региональные политические конфликты в государствах европейской периферии: концептуально-методологические параметры конфликтологического анализа // PolitBook. – 2012. – № 3. – С. 9–22.
4. Социальные конфликты: экспертиза, прогнозирование, технологии разрешения. Вып. 1: Методологические, общетеоретические, технологические подходы / под ред. Е.И. Степанова. – М., 1991. – С. 14.
5. Загребельный А.В. Не силовые способы урегулирования военно-политических конфликтов: концептуальные подходы // PolitBook. – 2013. – № 1. – С. 182–186.
6. Костин А.А. Американская позиция по триестскому вопросу как фактор возникновения советско-югославского конфликта 1948 г. // Международные отношения в XX–XXI вв. – Екатеринбург – 2013. – С. 80–85.

миссии, её санкционировании высшими, наиболее авторитетными международными организациями. В связи с этим, сторонники политических средств считают недопустимым использование военного элемента в разрешении международных споров и конфликтов. Все без исключения вопросы, связанные с установлением мира, по их мнению, должны решаться только дипломатическим путём[5].

Управляющее воздействие на противоборствующие стороны может выражаться как в угрозе, так и в стимулировании, поощрении. Главное в урегулировании международного конфликта – достичь оптимального сочетания использования военного и политического давления, последнее из которых включает в себя не только дипломатию, но также экономические, научно-технические и другие санкции. Эффективность урегулирования достигается лишь тогда, когда в наибольшей степени реализованы достоинства всего комплекса средств, либо недостатки одного средства перекрываются достоинствами другого.

Приведем исторический пример. Сложное, многогранное явление, выходящее за рамки простого территориального спора, представляли собой притязания Италии и Югославии на геополитически важный портовый город Триест [6]. Данный международный конфликт, обострившийся в 1945–1954 гг., имел ряд особенностей. Во-первых, как территориальный, этот конфликт возник с началом послевоенного урегулирования между неравнозначными сторонами: Югославия являлась членом Антигитлеровской коалиции, сыгравшем немалую роль в борьбе с общим врагом; Италия – бывшая держава Оси и главный союзник нацистской Германии в Европе. Во-вторых, в условиях оккупации Италии и отсутствия мирного договора с ней оппонентами югославской стороны оказались союзники по Антигитлеровской коалиции, более того, два из трёх её лидеров – Англия и США. В-третьих, на развитие конфликта повлияли и идеологические различия между участниками конфликта: в послевоенной Югославии у власти находились коммунисты, тесно сотрудничавшие с Кремлём. В-четвёртых, ключевой причиной остроты и непримиримости конфликта стал геополитический фактор. Для Вашингтона и Лондона передача Триеста Югославии была равнозначна передаче этого портового города Советскому Союзу. Высоко оценивая геополитическое значение порта для сохранения в своих руках коммуникаций между Средиземноморьем и Центральной Европой, западные союзники согласились отдать Белграду почти весь Истрийский полуостров, но ради сохранения своего контроля над Триестом применили широкий спектр средств дипломатического, военного и частично экономического давления. Для исключения попадания Триеста в сферу советского влияния Запад пошёл на защиту интересов бывшего сателлита нацистской Германии и на риск развязывания войны с союзником по Антигитлеровской коалиции. Триестский конфликт стал частью набиравшего обороты глобального конфликта между Советским Союзом и Соединёнными Штатами. В-пятых, конфликт оказался связанным с советско-югославским конфликтом, наиболее острая фаза которого пришлась на 1948–1956 гг. Именно

Д. филос. н. Попов В. В.

Д. филос. н. Музыка О. А.

Таганрогский институт им. А. П. Чехова (филиал) ФГБОУ ВПО
«Ростовский государственный экономический университет (РИНХ)»

ИНТЕРВАЛЬНОСТЬ ВРЕМЕНИ: СЕМАНТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

В философской литературе, рассматривающей отображение исторического процесса, проблема интервального времени однозначно не всегда ставится в явном виде, потому что имеется целый ряд концепций, например: интервально-метрическая, интервально – периодическая, моментная и так далее, которые позволяют действительно говорить о структуре исторического процесса, однако, на наш взгляд, сам механизм при этом остаётся несколько в стороне.

Когда говорится о том, что «интервальность» и «непрерывность» – это те характеристики, которые рассматриваются на разных уровнях, подчеркивается не только тот аспект, который их разводит, сколько тот, соединяющий их с точки зрения несколько разных функций, сочетающих эти характеристики. Подобное различение не получило достаточного изучения в рамках зарубежной и отечественной литературы, хотя некоторые аспекты в данном направлении всё-таки развитие получили. Однако сама проблема представления исторического процесса с позиции темпоральной структуры на различных уровнях является достаточно новой и именно новой с позиции тех моментов, которые ставятся в рамках настоящей работы.

Конечно, в истории философской мысли подобные проблемы ставились и в античной, и в средневековой философии, и в философии Нового времени, однако развитие семантического аппарата философии времени, развитие проблемы динамических структур, их соотношения со структурами времени, привели к качественно иному уровню анализа. А именно к тому анализу, когда утверждается, что ситуация во многом сводится к тому, что если рассматривается исторический процесс как некоторую данность, то исследователь действительно рассматривает определённый процесс и фиксирует в нём различные события, явления, факты, возможно оценивает их с точки зрения интервалов, эпох и так далее. Последнее, кстати, характерно для работ В. Яковлева, однако эта проблема действительно с одной стороны вполне соотносится с тем анализом, который происходит в отношении исторического процесса, а с другой стороны – его механизм с точки зрения «стрелы времени» остаётся в стороне.

Выше показан подход к проблеме настоящего в рамках вышеупомянутой стрелы, в данном случае проблема касается и настоящего. И в этом смысле, утверждая определённую оригинальность или нестандартность, как минимум, следует отметить два аспекта, во-первых, если рассматривать структуру исторического процесса с позиции его механизма, то непрерывность следует рассматривать не как

производную характеристику от интервала, и во-вторых, проблема «подинтервальности» связана с такими производными как «длительность» и «конечность», которые блокируют отождествление «интервальности» с «непрерывностью».

Подобные моменты являются важными не только с позиции методологии, они представляют интерес и с семантических позиций, так как, представляя структуру истории как процесса, необходимо обратиться к тем внутренним связям и взаимодействиям, осуществимым в истории. Подобное проблема показывает, что связи, функциональные зависимости и взаимодействия, имеющие фиксацию, должны быть структурно оформлены. Поэтому те концепты, которые задействованы выше, а именно – «интервалы», «непрерывность», характеристики «длительности» и «конечности», «стадии» и так далее, образуют своеобразное поле исследования в сфере которого исторический процесс представляется не с точки зрения его своеобразного отчёта от левой границы до правой границы в зависимости от того (с учётом, что исследователь понимает под этими границами), а дискурс идёт глубже, а именно о том, что находится между этими границами с точки зрения не только самой структуры, но и с точки зрения возможностей оценки этой структуры.

Последнее является важным, так как в научных исследованиях иногда происходит неправомерная декларация тех или иных моментов, особенно если речь идёт о проблеме времени как фундаментальной проблеме, потому что, с одной стороны, в данном направлении действительно создана гигантская литература по её прояснению, но, с другой стороны, некоторые локальные аспекты остаются до сих пор не изученными. К последним относим и те моменты, которые пытаемся прояснить в рамках настоящего исследования. Поэтому, когда начинаем соотносить интервалы и стадии, когда начинаем говорить о том, что, исследуя интервальную концепцию времени – вряд ли обойдёмся без характеристики «непрерывности», необходимо обратить внимание на то, что в условиях рассуждения о внутреннем механизме раскрытия исторического процесса, все эти понятия должны быть семантически прояснены, иначе сам механизм будет сводиться к левой и правой границе и, в лучшем случае, к рассмотрению некоторой последовательности интервалов на ней. Подобная точка зрения, к сожалению, в литературе существует.

Сам аспект рассмотрения интервалов и стадий действительно предполагает такой серьёзный вопрос как возможность оценочного уровня в рамках длительного настоящего времени. Конечно, авторы отдадут себе отчёт в том, что всю существующую литературу физически не могли просмотреть, однако к настоящему времени не имеет данных о том, что кто-либо проводил исследования в данном направлении. Постулируется, что фактически идёт совмещение онтологического, семантического и аксиологического уровней по отношению не к просто историческому процессу, а к историческому процессу представленному в конкретной интервальной концепции времени. Подобная констатация имеет под собой достаточно серьёзные основания и они сопряжены с теми исследованиями, которые

справедливо утверждает, что «конфликты более или менее регулируются, когда у их участников есть общая система ценностей» [4]. Чем меньше количество субъектов и проблем, определяющих конфликт, тем выше вероятность его мирного урегулирования. Достижению урегулирования также должны способствовать следующие условия: 1) противоборствующие стороны убеждены, что убытки, понесённые в ходе конфликта, будут больше предполагаемых достижений; 2) полная реализация цели представляется каждой стороне недостижимой в ходе конфликта; 3) для окончательной реализации цели нет достаточных ресурсов; 4) каждая сторона убеждена, что не сможет достичь полной победы в конфликте; 5) обе стороны достаточно организованные и легитимные, а также придерживаются общих правил и учитывают аргументы друг друга. Создание таких условий является серьёзной научной проблемой. Её решение возможно при наличии эффективных методов урегулирования конфликтов, которые должны содержать чёткие задачи и средства, с помощью которых предполагается достичь урегулирования.

Современные средства урегулирования международных территориальных конфликтов, как правило, делят на две основные группы: политико-дипломатические и военные. Политические средства охватывают, прежде всего, сферу дипломатических отношений и используются в форме переговоров, встреч, участия в международных организациях. Однако важнейшими политическими средствами, с помощью которых государства реализовывали свои главные политические интересы, являются публичные демонстрации новых видов оружия, концентрация вооружённых сил в приграничных районах, провокации на границах, миротворческие операции под эгидой ООН и др. Только под влиянием последствий Второй мировой войны и с появлением ядерного оружия в среде политиков ведущих стран мира утвердилось мнение о недопустимости использования военной силы как средства урегулирования международных конфликтов, что нашло своё отражение в Уставе ООН. Вместе с тем, в современном мире наблюдается ситуация, когда военные средства (совокупность средств и форм принуждения конфликтующих сторон к сохранению или установлению мира между ними) становятся одним из главных рычагов поддержания и укрепления мира. Природа политических средств поддержания мира может иметь дипломатическое, экономическое, идеологическое, научно-техническое, гуманитарное, международно-правовое выражение, тогда как природа силы военных средств заключается в эффективности насильственного воздействия на конфликтующие стороны. Эффект принуждения конфликтующих сторон к миру с помощью военного давления достигается нанесением или угрозой нанесения материального ущерба, ограничивая тем самым их материальные возможности для ведения вооружённой борьбы. Благодаря этому, военные средства способны оказывать наиболее существенное влияние на конфликтующие стороны. Однако недостатками военного давления в поддержании мира является то, что его использование связано с большими людскими потерями; материальными затратами; а также не совпадает с идеалами гуманизма и поэтому постоянно нуждается в оправдании своей миротворческой

ПОЛИТИЧЕСКИ КОНФЛИКТОЛОГИЯ

К.и.н Костин А.А., К.полит.н. Юшина Е.А.

Вятский государственный гуманитарный университет, Россия

УРЕГУЛИРОВАНИЕ ПОЛИТИЧЕСКИХ КОНФЛИКТОВ (НА ПРИМЕРЕ МЕЖГОСУДАРСТВЕННЫХ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ КОНФЛИКТОВ)

В современный период жизнедеятельности мирового сообщества, стремительного развития его социально-экономических потребностей и политических интересов в различных сферах общества в рамках не только одной страны, актуальным для политической науки становится урегулирование международных конфликтов. Среди всех видов конфликтов именно политические, достигая высших стадий развития, являются, как правило, причиной применением вооружённого насилия. В силу тесной взаимозависимости между участниками международных отношений даже незначительный локальный политический конфликт может оказать серьёзное влияние на международное сообщество.

Существуют две концепции завершения конфликта: урегулирование и решение. Р. Дарендорф считает, что применение к конфликту термина «урегулирование» намного точнее, чем термина «решение» [1]. Разрешение конфликта требует полного устранения источников противоречий, которые лежат в его основе, что приводит к консенсусу. При урегулировании же конфликта, лежащее в основе противоречие (первопричина событий) может сохраниться, однако конфликт может перейти в мирную стадию (переговоры, договоренности, обращение в международные организации и др.) Общеизвестен тезис Р. Дарендорфа, «кто умеет справиться с конфликтами путём их признания и регуляции, тот берет под свой контроль ритм истории». Урегулирование можно рассматривать как одну из технологий управления конфликтами, приводящую к минимизации негативных последствий для каждой из противоборствующих сторон. С точки зрения теории управления, урегулирование конфликта – процесс целенаправленного воздействия на противоборствующие стороны с целью достижения продуктивно-согласованного результата. Такой результат возможен лишь при создании партнерской модели отношений между всеми участниками процесса [2].

Политологами разработан целый ряд приёмов мирного урегулирования конфликта [3]. Основными факторами успешного урегулирования конфликтов являются: институциональный (существование в международном сообществе механизмов для проведения консультаций, переговоров и поиска взаимоприемлемых решений); консенсусный (наличие согласия между конфликтующими сторонами по поводу «взаимоприемлемого решения»). Российский исследователь В. Ядов

были направлены на изучение «стрелы времени», и с другой стороны, на те немногочисленные исследования, когда исторический процесс воспринимался не с каких-то идеологических или историографических позиций, а с учётом конкретной темпоральной структуры. Последнее особенно важно, так как действительно анализ современной литературы позволяет говорить о том, что такое важное направление как философия истории в общем-то развивается в русле не философской, а исторической науки, и специалисты в области историософии, историографии делают достаточно интересные исследования. Авторы не отрицают того, что действительно историки, обращаясь к изучению исторического процесса, оставляют в стороне проблему времени или тех или иных её сегментов, однако отметить тот факт, что она заключается не только в фиксации именно индекса времени, а в том, чтобы этот индекс в определённой степени «заработал». Под последним, имеем ввиду то, что если рассматривать структуру исторического процесса с учётом наличия фактора темпоральности (что позволяет эту структуру использовать для изучения самого механизма), то происходит акцентирование аспекта, способного реализоваться только в рамках социально- философского исследования, а именно аксиологический аспект, оценочный аспект.

Семантические аспекты, связанные с «интервалами» и «стадиями», предполагают достаточно серьёзный спектр вопросов, которые действительно отражают те или иные аспекты анализа исторического процесса с позиции его структуры и механизма, но имеются и очень важные концептуальные различия, которые, в принципе, были зафиксированы ещё в рамках античной философии. Обратим внимание на то, что в настоящем исследовании, рассматривая длящееся настоящее время и предполагая его именно как процесс исторического развития, следует обратить внимание на то, что характеристика «непрерывность» помогает понять тот факт, что этот исторический процесс может быть бесконечно делим с учётом понимания самой абстракции бесконечности и с точки зрения того, что имеется граница «прошлого» и граница «будущего».

Литература

2. Музыка О.А., Попов В.В. Время и социальная синергетика. – Ростов н/Д: Изд-во ЮФУ, 2007. – 256 с.

Д. филол. н. Попов В. В., д. филол. н. Музыка О. А.

Д. филол. н. Щеглов Б. С.

Таганрогский институт им. А. П. Чехова (филиал) ФГБОУ ВПО

«Ростовский государственный экономический университет (РИНХ)»

ИНТЕРПРЕТАЦИЯ В КОНТЕКСТЕ СИСТЕМОГО ПОДХОДА К СОЦИУМУ

Интерпретация встречается в различных сферах культуры, поскольку ряд учёных до некоторой степени отождествляют интерпретацию и придание смысла тем или иным объектам культуры. На наш взгляд, это не совсем так, однако, в наиболее общем виде представление механизма самой интерпретации может быть с этого начат. Конечно, среди множества подобных механизмов интерпретации, в качестве наиболее интересного и наиболее близкого для социального обращения к языковым проблемам следует выделить акты речевого общения, в которых происходит интерпретация слов между различными социальными субъектами. В этом случае необходимо отметить, что подобный процесс является весьма интересным, потому что нередко перевод смысла высказываний с одного языка на другой осуществляется не только между различными социальными субъектами, но и различными социальными слоями, группами и так далее.

В данном случае, речь, в большей степени, идёт о том, что имеется целый ряд систем, и эти системы являются носителями тех или иных смыслов и роль интерпретатора во многом сводится к тому, чтобы не только эти системы собрать в определённые корреляции между собой, но и в том, чтобы смысл, который придаётся не только различным системам, но и входящих в них языковым выражениям был адекватен тем представлениям и взглядам, которые интерпретатор представляет.

Сама интерпретация с точки зрения того смысла, который в неё саму может быть вложен с позиции системного подхода будет обладать множеством достаточно интересных аспектов, но особенно интересным аспектом является то, когда интерпретатор обладает своей системой и в то же время у него есть так называемая гипотетическая система. В первом случае речь идёт о том, что интерпретатор обладает определённым уровнем интеллекта, определённой системой знаний и, соответственно, он, как социальный субъект, выстраивает эту систему знаний по отношению к тем фрагментам социальной действительности, с которой он имеет дело. Во втором случае, речь идёт несколько о другом, хотя следует сказать, что гипотетическая интерпретация не представляет собой какой-то сверхсложной проблемы.

Акцент переносится на то, что сам социальный субъект имеет дело не с теми сценариями языковых средств, с которыми он оперирует в действительности, а в большей мере с теми, которые могут быть ему полезны в некотором будущем или в некоторых тенденциях рассмотрения движения своей мысли. То есть

бар'єрів у доступі на ринок; повна прозорість функціонування політичного ринку та доступ всіх акторів до інформації про стан ринку.

Сегментування ринку будь-якого товару чи послуги являє собою багатомірний розподіл усіх потенційних споживачів цього ринку на досить великі групи таким чином, що кожна з них висуває особливі, істотно відмінні від інших вимоги до даного товару або послуги.

Важливим є сегментування політичного ринку, тобто детальний аналіз і поділ його на сегменти політичних симпатій прихильників лідера. Оскільки реакція кожного виборця на програмні заяви може бути діаметрально протилежною, процедуру сегментування спрямовують на структурування неоднорідного політичного ринку за допомогою географічного, демографічного, соціально-психологічного і соціально-поведінкового параметрів.

В аспекті маркетингової технології сегментування ринку – це поділ його на групи споживачів, яким потрібні товари певних властивостей. До початку виборчої кампанії так здійснюється й поділ сукупності виборців за їх попередніми переконаннями, уподобаннями тощо. Боротьба за споживача під час виборчої кампанії, яка триває декілька місяців, здійснюється за допомогою інструментів просування: стимулювання збуту з використанням різних (законних і протизаконних) методів, особистого продажу, реклами, PR [2].

Найчастіше у працях практиків політичного маркетингу зустрічається варіант сегментування за поведінковим принципом, який базується на висновку класика політичного маркетингу Ф. Котлера про можливий стан попиту з відповідними йому електоральними стратегіями: тверді прибічники – «повний попит»; нетверді прибічники – «нерегулярний попит»; байдуже настроєні – «відсутній попит»; нетверді противники, тверді противники – «негативний попит». Після сегментування політичного ринку необхідно визначити, на яку з груп варто орієнтуватися під час виборчої кампанії. Процедура зайняття позиції в певному сегменті ринку, тобто пошук своєї «політичної ніші», називається позиціонуванням. Вплив на вибір виборця рекламні кампанії справляють не поодиночі, а у своїй єдності, і вплив реклами якогось одного кандидата залежить від рекламної стратегії його опонентів [3].

Література

1. Акімов Д. До питання технологізації політичної діяльності в сучасній Україні [Електронний ресурс]/Акімов Д. – Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=79&c=1900>
2. Россоха В.В. Маркетингові технології у політичній сфері [Електронний ресурс] / Россоха В.В. Толмачов І. В. // Науковий вісник Мукачівського державного університету, 2014, – С. 114-118, – Режим доступу: <http://msu.edu.ua/visn/arhive/001/24.pdf>
3. Телетов О. С. Загальна концепція та інструменти політичного маркетингу [Електронний ресурс]/ Телетов О. С. Титаренко Ю. В., Шевченко О. Ю. //Маркетинг і менеджмент інновацій, №2, 2013, – С. 49 – 63. – Режим доступу: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/journals/2013/2/49-63>

ПОЛІТИКА

СЬВРЕМЕННИ ИЗБИРАТЕЛНИ ТЕХНОЛОГИИ

Лютко Н.В. к.політ.н.

Хмельницький національний університет, Україна

ПОНЯТТЯ СЕГМЕНТУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО РИНКУ

Однією з найважливіших особливостей сучасного етапу розвитку не тільки економічних, але й соціальних, політичних, культурних та інших процесів у сучасному суспільстві стало посилене використання в ході їх врегулювання маркетингових концепцій і технологій. Маркетинг ґрунтується на принципі пріоритету споживача, що вибирає товар або послугу на ринку. Серед усіх принципово можливих «соціальних» ринків (некомерційного, освітнього, медичного, територіального, державного та безлічі інших) найближчим до сутності й структури звичайного ринку товарів і послуг є ринок політичний[1].

Демократія – це свого роду аналог розвиненого товарного ринку в політиці. Ним позначаються політичні цінності, які, з одного боку, поділяються громадянами, їхні очікування щодо політичного процесу, а з другого – програмні засади, цілі, проголошені політичними партіями, громадськими організаціями чи політиками особисто. Безперечно, на становлення поняття вирішальний вплив справило (істинне чи позірне) уподібнення політичного процесу з ринковими відносинами. Політичний ринок – це інструмент вивчення політичного життя за допомогою досить формалізованої сукупності імпліцитних економічному аналізу гіпотез і концепцій, створений і успішно апробований декількома групами дослідників, що представляють напрям раціонального вибору – відому школу суспільного вибору. Загалом виділяють дві моделі електоральної участі залежно від інтересів споживачів реклами: Мічиганська парадигма та теорія раціонального виборця. Перший підхід визнає наявність культурно-символьних, психологічних чинників, які впливають на електоральну поведінку. За другим підходом, виборець перетворюється у споживача, котрий купує кандидата, як і будь-який товар.

Необхідними ознаками політичного ринку є взаємозалежність його учасників на основі обміну ресурсами та узгодження цілей; відсутність монополізму; певний рівень довіри між учасниками; і, що особливо важливо, – наявність чітких правил, знання й прийняття їх усіма учасникам. Ці правила гри повинні бути прозорими, конвенційними, загальнообов'язковими. Ринок політичної реклами також потребує правил гри, які б регулювали відносини в інформаційному просторі, доступ до інформаційних ресурсів та каналів передачі інформації. Для цього необхідні такі умови: атомізованість ринку, що унеможливує домінування одного з акторів; відсутність монополії на продукти рекламування; відсутність монополістичних

вполне возможна ситуация, когда социальный субъект, выходя на решение проблем, связанных, например, с будущим временем, определяет это время, его картины, сценарий и в то же время вынужден обращаться к различным языковым системам и подбирать именно те, которые наиболее точно не только покажут само это будущее, но и определяют реальные пути его достижения с помощью адекватных концептуальных моментов в соотношении с языком. Нельзя не сказать о том, что подобный язык должен соответствовать тем критериям, которые предъявляет данная конкретная наука, в рамках которой социальный субъект проводит свои исследования. Естественно, бывают и некоторые другие случаи, когда социальный субъект пытается заняться проблемами, которые имеют междисциплинарный характер. Тогда проблема сводится к тому, что эти междисциплинарные исследования предполагают, что социальный субъект для того, чтобы более точно и чётко отработать тот или иной фрагмент научной теории обязан обратиться именно к междисциплинарному языку или даже обратиться к тем языкам, которые выходят за рамки его непосредственной деятельности. Допустим, философ или социолог вполне может обратиться к исторической, политической или иной проблематике и к соответствующим языковым средствам выражения и высказываниям для того, чтобы именно выстроить те или иные теории, которые входят в сферу социально-философского, а не политического знания.

Необходимо отметить, что когда социальный философ обращается к различным теоретическим системам и знаниям, например к социологической, политической, культурологической и, собственно говоря, к социально-философской, то каждая из них по-своему будет описывать каждое конкретное явление. При этом сам переход от одного из описания к другому описанию и будет представлять суть механизма интерпретации. В этой связи нельзя не заметить, что если рассматривать структуру интерпретации, например, с позиции герменевтики или феноменологии, то в большей степени стоит говорить о том, что в основе подобной интерпретации лежат самостоятельные акты сознания, которые сами будут изменять смысл описываемых фактов. Поэтому, чтобы проанализировать эти акты и определить элементы их образующие, необходимо решить целый ряд вопросов, связанных с соотношением самих социальных или исторических фактов и тех теоретических понятий или того концептуального аппарата, который необходим для их описания.

Когда в рамках социальной философии то или иное теоретическое понятие понимается как некоторая форма координации отдельных исторических или социальных фактов, то в этом случае следует обратить внимание на их включённость в некоторую систему субординационно-координационных связей между фактами в подобных сложных системах, так как, учитывая опыт синергетики, правомерно говорить о том, что в каждой новой системе зафиксированные социальные факты, явления или события могут приобретать совершенно новый смысл, который они до этого не имели, находясь вне рамок подобной системы.

Следует учитывать и то, что, когда сами теоретические понятия представляют собой понятия, которые являются, в определённой степени, первичными по отношению к фактам, то эти понятия будут коррелировать с фактами по процедуре суперобобщения. Устанавливая место подобных социальных фактов в самой системе координации между различными социальными явлениями данного уровня, следует обратить внимание на то, что на первое место выходит не само описание сущности этих координационных явлений, а установление некоторой определённой системы координации, которая бы в итоге установила такие отношения между фактами, которые образовали между собой систему, позволяющую социальному субъекту с помощью темпоральной референции относить их к той социальной общности или социальным слоям, входящим в интересы данного исследователя.

Литература

1. Музыка О. А. Современные подходы в познании // Пути познания: общее и различия – Ростов-на-Дону, 2003 – С. 32-37
2. Попов В. В. Проблема смысла в философии и языке – Ростов н/Д: Изд-во ЮФУ, 2009. – 212 с.
3. Попов В. В. Методологические и логико-семантические аспекты динамики социальной реальности// Фундаментальные исследования – Москва, 2011 – № 12 – С. 399-404.
4. Попов В. В. Особенности интерпретации социальных событий: факторы темпоральности и оценки// Философия права. Ростов н/Д., 2011 – № 3 – С. 63-68.
5. Попов В. В. The concept of time in the postnonclassic discourse // Science progress in European countries: new concepts and modern solutions – Stuttgart, Germany, 2013 – №1 – P. 171-173.

Ahmetova L. S.

Senior Lecturer, MA in History

Kostanay state university named after A. Baytursynov

Kazakhstan, Kostanay

RELIGIOUS SITUATION IN THE CIS COUNTRIES (FOR EXAMPLE, RUSSIA AND UKRAINE) AS A THREAT TO RELIGIOUS CONFLICTS

The religious situation in the CIS countries undergoes major changes. Feature of life in post-Soviet society has recently become a significant increase in the number of believers, as well as the growth of sympathy for religion. Some experts believe that this is a return to the lost values. Others see in this process people's desire to overcome

жасаган уақытта да өз саясатын жүргізуге толық мүмкіндігін сақтады. Осы біз жоғарыда көрсеткен себептердің нәтижесінде Меккенің мұсылмандық орталыққа айналуымен Ислам діні араб тайпаларының басым көпшілігіне тарады.

632 жылы Мұхаммед өлгеннен кейін мұсылман қауымын Абу-Бекр (632-634) басқарды. Ол Халиф (пайғамбардың орынбасарлары. Өкіметті әскери, саяси және дін жағынан басқарушы адам) деп аталды. Алғашқы үш халифтің: Абу-Бекрдің, Омардың (634-644) және Османның (644-656) тұсында Мекке-Медина әскери күштері көрші елдерге ауыз сала бастады. VII-VIII ғасырлар ішінде арабтар Сирияны, Иранды, Египетті, Солтүстік Африканы, Пиреней түбегін, Орта Азияны жаулап алды. Араб халифатының идеологиясы ислам діні болды.

Кейіннен ислам діні Үндістан, Африка елдерінің бірсыпыра жерлеріне тарады. Барлық жерде ислам діні қарабтардың жаулау процесі кезінде таралды деу дұрыс болған болар еді.

Қазақстанда Волга бойындағы халықтар арасында бұл дін бейбіт жолмен Миссионерлердің үгіті негізінде жергілікті феодалдардың ислам діни идеологиясынан өз мүддесін қорғай алатын одақтасын іздеу негізінде таралды.

Қазіргі уақытта Ислам діні араб елдерінде, Албания, Болгарияда, Түркияда, Югославияда, Африкадағы Мавританың, Тунис, Морокко, Сомали, Ливия, Занзибар, Алжир т.б. елдерінде орын алды. Біздің елімізде Ислам діні Орта Азия Республикаларында, Қазақстанда, Азербайжанда, Башқұрт, Татар, Дағыстан республикаларында орын алды.

Сұраққа байланысты түсіндіруді қажет ететін ұғымдар:

Ислам – ілім (учение) бағыну, бас ию, нану (покорность)

Мұсылман алланың нағыз – құлы, алланың нағыз құлы

Хиджра – жаңаша мұсылман жыл санауының басы

Алла – күреншит руының жеке құдайы

Күреншит – Мұхаммедтің шыққан руының аты

Политеизм – көп құдайлы дін

Монотеизм – бір құдайлы дін.

Қазіргі кейбір статистикалық әрекеттерге жүгінсек дүниежүзінде мұсылмандардың саны – 1 миллиард адам екен.

Ислам – барлық хабарларымен, үкімдерімен берік және мықты болған тура дін. Хабарларының бәрі шындық әрі хақиқат, үкімдерінің барлығы игілікпен әділет!

аңыздарында Кааба мен Зәмзәм су көзін Ибрагим пайғамбар мен оның ұлы Исмаил салған деген деректі де кездестіреміз.

Меккенің орналасқан жері егін шаруашылығымен де, мал шаруашылығымен де айналысуға қолайсыз болды. Сондықтан меккеліктер шамаларына, қолдарындағы қаражаттың мөлшеріне қарай Мекке шонжарларына сауда керуендеріне қосылатын. Тез дамыған сауда алғашқы қауымдық қоғамның ыдырауын тездеті, тайпалардың тайпалық одаққа бірігуін қажет етті. Нақ қуаттайтын көп құдайға сенудің орнына бір құдайға сенуді уағыздайтын діни идеология керек болды. Сол сияқты Арабия жеріндегі алғашқы монотеистік дін – ханифизм бытыраңқы араб тайпаларын біріктіруде көптеген топтардың идеологиясы түрінде шықты. Ханифтер сол уақытқа дейінгі үстем болып келген политеизмге қарсы күресті. Тайпалық көп құдайлардың орнына тек бір құдай рахманға жалбарыну керек деп уағыздады. Бірақ ханифистік діни ілім Меккеде де, басқа жерлерде де қолдау таппады. Әлеуметтік-экономикалық теңсіздікке қарсы күреске шыққан араб қоғамының жарлы, кедей көпшілігі сағұқтар ханифизмнен көкөсеген мақсатын көрмеді. Өйткені бұл діни идеологияның үйретуінше анық өмір, шын бастандық о дүниеде ғана, бұл дүниеде қызығы жоқ, өткінші деп уағыздады. Ақыр заман болады деген басқаға шақырмаған ханифизм езілгендер мен қаналғандар арасында тарай алмады.

Бірақ, Ханифизм Ислам дінінің идеологиялық алғы шарты болды. Жаппай, жалпылама уағыздан гөрі құдайды адамдар арасында жіберген өкілі (расул алла) бар деу арқылы монотеистік дінді уағыздау ұтымдырақ еді. Ол өкілдің ролін меккелік орта саудагер Мұхаммед атқарды.

Құдайдың пайғамбарлық сүрелерінің мазмұнына қарағанда, Мұхаммед Ханифтер табынан шыққан. Ол 610 жылы жаңа дінді уағыздай бастады. Бірақ, Мұхаммед пен оның серіктестіктерінің араб тайпаларының діни сенімдері мен ұғымдарына өзгеріс енгіземіз деген ойлары Меккеде сәтсіздікке ұшырайды. Меккедегі үстем тайпа басшыларының құзырына түскен Мұхаммед тобы 622 жылы Ярсиб (Медине) пайғамбар қаласына көшеді. Оны мұсылман жыл санауының басы Хиджра деп атап, мұсылмандар өздерінің жаңа жыл санауын бастайды.

Ислам дінін уағыздаудың алғашқы жолдары сәтсіздікке ұшырауына бұл діннің әлеуметтік мазмұны тікелей әсер етеді. Құлдық, кедейлік, аштық, жалаңаштық құдайдың маңдайына жазғаны, тәуір өмір о дүниеде барғанда болады, бұл дүниеге көнгіш болған дұрыс деп уағыз айтылған жаңа дін араб қоғамының жырларына, көшпелі бәдауилерге ықпал жасай алмайды. Сондықтан, құранның алғашқы сүрелерінде байлықты сынау кездеседі. Бұл мәселелер ру, тайпа шонжарларына тиімді болмады. Қысқасы Меккеде дін тарау үшін: 1) Ислам дінінің әлеуметтік тірегі болмады; 2) Меккеліктер үшін политеизмнің сақталуы пайдалырақ болды. Бірақ Меккенің мұсылмандар қауымымен келісімге келуінің маңызды себебі бар еді: 1) Ислам дініндегі жалғыз құдай – алла – күрейшт тайпасының құдайы болатын; 2) Мұсылмандардың аллаға тағзым ететін орталығы Кааба храмы болды. Бұл жағдай Меккенің жаңа дін үстемдік

with religious moral and social issues of modern society. Others also regard this as a temporary phenomenon, prone to fashion.

Sociological studies of the religious situation in Russia and Ukraine show that in recent years it has changed significantly. To the question: «Do you believe in God?» in the mid 90-s number of people that responded positively was three times more than 10 years ago. This represented 30% of all respondents. During the same period the number of confirmed atheists declined from 25 to 10-12%. An increase was noted in the population with prestige of religious organizations and the process of the formation of new religious organizations, there is a thirst for religion from people who previously felt indifferent to it.

The democratic reforms of recent years are due to the restoration of historical justice to religious organizations. Their social and legal status is recognized. Orthodox churches and other churches are having their places of worship and other property returned. Legal framework to solve this problem in Russia is the order of the President of the Russian Federation «On the transfer of religious organizations, religious buildings and other property» of April 23, 1993 and Resolution of the Government of the Russian Federation «On the order of transfer to religious organizations under federal ownership of religious property» dated by March 14, 1995. As to the conditions of transfer of houses of worship and other religious property, the President stipulated the need to «take into account as much as possible the interests of culture and science, their access for the tourists, sightseers and all citizens. « In accordance with it the government decree provides for the transfer of the places of worship to the Church and other movable and immovable property for exclusive use together with cultural institutions.

In recent years, according to the data of State Property Committee of Russia, in accordance with its resolution, only the Russian Orthodox Church got about 500 monuments. The actual number is probably higher, as in many regions there are cases of transferring religious monuments, bypassing the Ministry of Culture and the State Property Committee of Russia. However, in the church environment prevailing belief is that the church must be returned to the absolute everything it ever owned, and it should be complete and absolute owner of the property. Of course, it would be a serious simplification to perceive the difference between the positions of the state and the Orthodox Church in matters of use of the property of religious purpose only in material interests. At the heart of such contradictions are fundamental differences in the positions of the ideological secular government and the church. If the church is considering the construction of the temple and other works of architecture or fine arts in accordance with their functional purpose as carriers of «holy», the secular government comes from a broader understanding of their common cultural values, which should be available not only to believers, but also to a non-religious part of society. This position of the government looks more appropriate and fair. According to sociological studies, the number of unbelievers among the Russian population is approximately 40%.

Besides the importance of changes in the spiritual realm of modern life, attention is drawn to a number of negative aspects associated with religious boom. Thus, religion is often used by certain political forces for their own selfish purposes. On the other

hand, the fascination in unconfessional mysticism is growing (especially in the youth). The sectarian rivalry can be seen, foreign religious associations intrude into our spiritual life which have enormous financial opportunities.

How can we explain the increased interest in religion? Modern researchers distinguish the following reasons or factors:

1) First of all, it is the political and legal changes that have led to the elimination of existing for decades formal and informal restrictions and administrative persecution of the faithful. After progressive laws on freedom of conscience were taken and religious organizations came out of semi-clandestine state, and the faithful were given the right to practice their faith freely, without fear. This is confirmed by believers and religious figures, operating both in Russia and Ukraine.

2) Public confusion and the deterioration of economic and environmental situation of most of the population, political instability and ethnic conflicts have an impact on society. All of this creates in people distrust in the statements of politicians. Many of people have a sense of fear, the future seems to be unpredictable. As a result, disappointed in real life and in countless promises, people turn to find a way out of the current conditions of life referring to the authority of religion and the church.

3) To a large extent this contributes to a rapid abandonment of the ideals and values that society used for more than 70 years. The resulting spiritual vacuum had to be filled out with a system of ideas and values that have centuries of history and are time-tested. Surveys conducted among the intelligents, Surveys have revealed typical position for many of its representatives emanating from the illegality of the hard opposition of scientific knowledge of religious faith. Rational scientific knowledge and religious feeling based on the valuable approach to reality complement each other forming a unity.

4) A significant factor in increasing religiosity – is the need to overcome the lack of spirituality, moral crisis that have engulfed the whole of society. People accustomed to live honestly, are increasingly turning to religion and the Church as a bastion of moral values. Corruption, speculation, alcoholism, drug addiction that are present in our society interfere with normal life and contribute to the fact that many of them seek to compensate these defects with appeal to universal values preached by the Church, such as compassion, kindness and attention to others. They see the barrier in these humanistic values from the norms and habits, which, like rust corrodes the soul, produces immorality, cruelty, despair and fear.

5) Historical tradition is of great importance in enhancing the religiosity.

In these difficult times people are turning to the church as to a reliable social force that is able to help people survive in the difficult conditions of modern life.

6) The most important reason for the increased interest in religion is the raise in the national consciousness that causes people cravings for the national values including religious. According to a survey, more than 60% of citizens believe that religion is necessary for the preservation of national identity. Also, religion brings closer representatives of various nationalities who hold a particular faith. So, Orthodoxy unites

So, the formation of ethnic tolerance in the sphere of university's educational activity is a critical goal of modern society. The solution of this problem is closely connected with necessity of formation of system concerning the development of tolerance's adoption by students' society.

Literature

1. Asmolov A.G. Tolerance: from utopia to reality//On the way of tolerance's awareness. M., 2000.
2. Roshupkin V.G. Cross-cultural education of the student, teacher to be: diagnostics, formation. M., 2006.

Қабул О. Қ.

*аға оқытушы, гуманитарлық ғылымдар магистрі
А.Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті
Қазақстан, Қостанай қ.*

ИСЛАМ ДІНІНІҢ ДАМУЫНДАҒЫ ТАРИХИ ӘЛЕУМЕТТІК, САЯСИ ЖАҒДАЙЛАР

Басқа да барлық дүниежүзілік діндер сияқты Ислам дінінің де өзіндік ұзақ тарихы бар. Ол тарих дүниежүзілік әлем тарихымен ұштасып, жұптасып, шымдасып жатады. Бірақ, ислам дінінің шығу дәуіріне, уақыт талабына, оны ұстанған халықтардың тұрмыс-тіршілігіне, әдет-ғұрпына байланысты, психологиясына, көңіл-күйіне қарай өзіндік ерекшеліктерінің бар екенін аңғарғанымыз жөн.

Ислам діні – дүниежүзілік діндердің ішінде ең кеш шыққан жас дін. Ол біздің заманымыздың VII-ғасырында арабия түбегін мекендеген тайпалар алғашқы қауымдық қатынастардан таптық қатынастарға көше бастаған кезде құл иеленушілік идеологиясы ретінде дүниеге келді. Тарихи деректерге, әдеби аңыздарға сүйенсек, Ислам діні Арабиядағы Хиджаз өлкесінің ең ірі қаласы – Меккеде шықты. Арабия елі бірқатар бай елдердің орталығы болды. Олар: Рим, Византия, Египет, Иран және басқа елдер бір-бірімен сауда қатынасын жасаған кезде Арабия жерін басып өтетін. Осыған байланысты Араб феодалдары жер келері боуымен бірге, құл жұмсаудан, құл сатудан орасан зор табыс түсіріп отырды.

Сонымен бірге, Мекке ерте уақыттан бастап-ақ діни орталық болып саналатын. Меккенің орталығындағы «Зәмзәм су» көзі, оның жанындағы Әулиелі қағатас Қаабы Храмы көшпелі бадауиелердің өз құдайына табынатын орны болды. Бұл кезде әрбір рудың өздерінің рулық құдайы болды. Олардың бейнесі Қаабаның маңдайына орналасқан болатын. Кейбір мұсылман

forms in interethnic connection, formation of conceptions about appearance and attaching in public awareness of different forms of ethnic stereotypes and race and ethnicity's direction discrimination, formation of knowledge about diverse cultures and psychological peculiarities of their representatives.

The arrangement of activity, which has a task to educate university's students, dictates the necessity of inclusion of such component as the development of cross-cultural competence of youth in the content of educational training in general. The solution of this problem covers urgent issues of society and education, because nowadays there is need for the man, who is able to understand not only his own culture, but also other cultures, the culture of humanity in general. The tasks, mentioned above, can be implemented at university in diverse organizational forms: from the inclusion of information, which demonstrates the necessity of tolerance in modern society in syllabus, to arrangement of specific educational training.

The modern society's goal consists in the following. To develop positive attitude of youth to representatives of diverse ethnicities, wish to interpret the world around as ethnic and religious diversification. Thereby, appraisal and taking into account student's place as the most dynamic, mobile and well-educated part of youth must be one of the mainstream of state national policy's implementation. Such approach will promote elaboration of package dedicated to formation of civil and cultural self-determination concerning youth of different nationalities. Its positive purposes have to contain the conceptions about unity of different ethnicities and nations of multiethnic Kazakhstan, strengthening of Kazakhstan's identity, unity of youth of different nationalities, seamlessness of nationwide interests and civic rights concerning ethno-cultural reservation, strengthening of international concordance and civic peace.

For this purposes an academic subject named «Culture of international conversation» can be implemented at university. Moreover it would be useful to practice workshop for students and teachers on the subject «Tolerance as the basis of megalopolis' life», in addition round work table on the issue: «Application of tolerance's purpose in educational work», scientific conferences concerning history of international interethnic relationships, and other urgent issues, among them are: Culture of international conversation in 21 century: the role of the students», «Methods of international conflicts' prevention in youth's environment in conditions of modern intergovernmental political and military conflicts» etc., arrangement of students' contests dedicated to history and civil education (not only competitions, but also dialogue of participants and guests, discussion of issues of interethnic and interdenominational tolerance within the scope of contest). There also can be creation of teamwork with students and teachers. Their activity can be intended for research works, learner's guide concerning the tolerance's problems, history of different folks and their mutual living and cultural development within the limits of one territory, custom and practice's research. It would be effective to practice the holding of trainings, business games and RPG aimed at upbringing of interpersonal attitudes in a spirit of interethnic and interdenominational tolerance.

large and small nations living in the CIS countries. Islam brings together the culture and life of Tatars, Bashkirs, many Caucasian peoples, etc.

Along with the positive, there should be noted a number of adverse events associated with the spread of religious ideas and views in the society. First of all we are talking about not considered actions in relation to the religion of some politicians. For example, the presence of many public figures has become fashionable to be in the temple with candles in their hands. On the other hand, priests become almost mandatory persons on all sorts of receptions, presentations, meetings, festivals, etc. Many of them seek to impose religious views on pupils, students, soldiers. Religious organizations often try to solve political problems which is not typical for them to do. Here we can assume only one opposition – consistently to separate the government from religious questions. This is particularly necessary in a multi-religious society, when various religious organizations are represented in the CIS. In a society there should be a respect to the principles of equality of all religions, as well as the rights of nonbelievers.

Let us try to forecast the possible development of religiosity in the Russian and Ukrainian societies. Experts believe that in the coming decades religiosity of the population should stabilize – the number of believers should be approximately 30%. The experience of other countries shows the legality of such a forecast, which shows that the communion of the people to any worldview is a very complex process and it can not be carried out artificially. This confirms the process of Christianization of Russ, when the development of Christianity was spread from X to the XVI century. However, the massive impact of atheism on all sectors of society for 70 years did not lead to the elimination of religion in these countries.

Religiosity will maintain active work of the clergy at a certain level. representatives of foreign religious organizations with significant material resources (media, big money, the availability of funds, etc.) will be very adventurous in this field

A national factor will play a significant role in the fate of religion. On the one hand religious organizations will play a calming role in international conflicts and on the other hand, they will contribute to incitement of conflicts due to destructive forces..

Questions of personal faith and unbelief will be solved in a calm, balanced way and not by force, but in a natural way. People will pay more attention to authentic spirituality and will not reduce their religious interest to the external form (wearing crosses, attending church services, etc.)

Both Russia and Ukraine, despite the significant number of religious population are largely secularized countries. Therefore it is necessary to realistically assess the possibility of religion and the church, as a social and moral revival is possible only with the joint efforts and cooperation of public and religious organizations. For the normal development of society, it is essential to take into account both the common interests of the people and the interests of certain groups despite their ideological foundations, we can not be intolerant of dissent, aggressiveness. Fundamentalist approach is very dangerous in the relationship between humans. Culture of citizens provides a

broad outlook, a peculiar set of philosophical and moral beliefs and loyalty to the worldview of others.

History shows that if entice people to follow only one worldview, then it comes to a confrontation and various conflicts. Often religious intolerance and lack of civilized relations between religious faiths lead to social tensions. In many regions of the world conflicts between different religious systems often resolved by violent means, carrying grief to people. Let us recall the struggle of Christianity with paganism, the confrontation between Christians and Muslims clashes between people of different Christian organizations – Catholics and Protestants, Orthodox and Catholics. Evidence of this – the Crusades, the Massacre of St. Bartholomew, persecution of Protestants in tsarist Russia, opposition between Catholics and Protestants in Ulster Catholics and Orthodox in Croatia, etc.

Unfortunately, in Russia and Ukraine religious contradictions manifest themselves more distinctly, it is a dangerous trend. For example, some Christians in Ukraine – Uniates took away temples from other Christians, there is a struggle between the Ukrainian Orthodox Church (UOC) and the Ukrainian Autocephalous Orthodox Church (UAOC), between the Orthodox Moscow Patriarchate and the Kiev Patriarchate.

Against this background, rivalry between the Catholic Church and the Orthodox escalates, the power of missionaries from foreign Protestant organizations is growing, splits among believers are compounded. Many of the actions of religious figures are generated by political considerations. The bulk of the faithful is not interested in such a confrontation. Ensuring culture relations and tolerance, loyal relation supporters of religion and non-believers – are prerequisites of civil concord and genuine revival.

Literature:

1. Levada U.A. The social nature of religion. Moscow, 1995.
2. Lobovik B.A. Religious consciousness and its features. Kiev, 2006.
3. Religion and society. Readings in the sociology of religion. Moscow, 2005.

ФИЛОСОФИЯТА НА ВЯРАТА

Master of Arts Velikaya O.V.

Baitursynov state-run university of Kostanay

FORMATION OF ETHNIC TOLERANCE AT A UNIVERSITY

Modern world processes of integration and globalization reduce to increase of intensity of contiguity of different states and cultures. As it stands coordination on the basis of tolerance is one of the most important aspects of building of positive relationships with other ethnic groups' representatives.

Modern conceptions about tolerance's role as a factor, which strengthen civil peace and protect the justice, were in general formed due to activity of philosophers of 16-17 centuries, who were famous by their overt actions against submission and cruel religious conflicts. Due to UNESCO's efforts last decades the conception of tolerance became the international term, the most important keyword in the world range of problems. In scientific literature the tolerance is viewed, first of all, as respect and equality's acceptance, cancellation of dominance and violence, recognition of catholicity and diversification of human culture, rules, religious beliefs, and cancellation of repartition from diversification to uniformity or predominance of any one point of view.

The problem of tolerance in up-to-day world is not abstract, but thread human daily routine deeply, being the most urgent property for personality's development. The cultivation of tolerance in educational field is necessary condition of development of harmonious personality. The establishment and application in educational institutions of all levels scientific, educational and developmental programs which are aimed at formation of deliberate attitude to tolerance as the most important value of society, the education of cultural dialogue becomes one of the most important tasks of modern higher school. Being the significant institution of socialization the university aimed at not only form the system of knowledge and occupational skills, but also influence on the students' personality, upgrade the level of their social competence and culture. That is why the development of tolerance must be one of foreground tasks. In addition the student's age is an important stage of ethnic self-determination's formation. Consequently, the influence of ethnic stereotypes and purposes at this stage can be more effective. The inclusion of the universities of Kazakhstan in Bologna Process will result inevitable the intensification of interethnic contacts, and, consequently the formation of tolerance's purposes is the most urgent issue in particular at this modern stage of development. It makes sense to carry out work at university in order to the following directions: students' orientation for understanding of values, both native culture, and others, delivering of necessary information about tolerance and intolerance, display's